

PANNA (3394) *sb f*

Oba a jasne (w tym w pierwszym 29 r., w końcowym 6 r. błędne znakowanie).

sg N panna (971). ◇ G panny (1134). ◇ D pannie (191). ◇ A pannę (340) [w tym: -ą (102), -a (2), -e (1)]. ◇ I panną (109) [w tym: -a (2)]. ◇ L pannie (110). ◇ V panno (275). ◇ pl N panny (98). ◇ G panien (9). ◇ D pannóm (17), pannám (16); -óm KochZuz, OrzRozm, BielKron (2), GórnDworz, SkarŻyw (2), ReszHoz, ZawJeft, GostGosp, LatHar (2), SarnStat, SkarKaz (2), SapEpit; -ám OpecŻyw (2), PatKaz III, WróbŻoltGlab, WyprKr (4), Mącz, OrzQuin, RejZwierz, HistRzym, WujJud (2), CzechEp; -óm : -ám WujNT (1:1); ~ -óm (2), -(o)m (15); -ám (9), -am (1) OrzQuin, -(a)m (6). ◇ A panny (52). ◇ I pannami (40); -ami (37), -ámi (2), -(a)mi (1); -ami : -ámi OpecŻyw (1:1), KrowObr (2:1). ◇ L pannach (12); -ach (10), -ách (1), -(a)ch (1); -ach : -ách WujNT (2:1). ◇ V panny (18). ◇ du N (cum nm) pannie (2) KochZuz A2v, SkarŻyw 385.

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. *Dziewczyna, młoda niezamężna kobieta; niekiedy w funkcji identyfikującej: ona, ta, o której mowa; virgo Murm, Mymer¹, Miech, Vulg, Mącz, Modrz, Calag, JanStat, Cn; puella HistAl, Vulg, Mącz; adulescentula Vulg, Mącz; adulescens, puellula Mącz (741) : OpecŻyw 2v [2 r.], 12, 45, 89, 103, 187v [2 r.]; OpecŻywSandR nlb 2v; PatKaz III 89v, 120; Virgo. eyn iungfraw Dzyewicá. álbo pánná. Murm 46; Mymer¹ 23v; HistJóz B3, B3v, B4v [4 r.], C; Człowiek [urodzony pod znakiem Strzelca] [...] towarzystwo miluiący. milofierny, na panny rad patrzy. A iestli sie panna vrodzi pod tą planetą, tedy [...] miluie rada. FalZioł V 51v; Panny lepak bez pořagu wydawać kazał, aby sie nie dla pieniedzi, ale z łalk á dla płodu poymowali. BielŻyw 27, 13, 116; GlabGad P8v; MiechGlab 70; KlerWes Av; RejPs 99, 117; RejRozpr I2v; LibMal 1547/125; HistAl K6v [2 r.]; Lec co s ftrony młode⁸⁰ pana kilka młodzięńców/ i także s ftrony/ młodyi panięi kilka panien/ przy młodych mążźónkach bywało MurzNT 38v; BielKom C6v, E2 [2 r.], G4; GroicPorz 11v [3 r.]; KrowObr 145v, 150v [2 r.], 162, 176, 226, Vuv; Potym pánný rozliczne táńce táńcowały/ Drugie pięknie śpiewáiąc ná lutniach im grały. RejWiz 27, 27, 41, 126v, 130; Leop Esth 2 arg, 8, 11, 12, 15, 1.Cor 7/34; IEdná pánná drugiemu/ pewnie ślubowała/ Potym ią páni mátká/ inźzemu oddála. RejFig Aa5, Aa4 [2 r.], Aa6v [3 r.], Bb3v [2 r.], Ddv [2 r.], Dd3v, Dd4; LIgurgus miedzy práwy ták dołożył tego/ Aby pánná nie miała pořagu žadnego. RejZwierz 40v, 8v, 46v, 49v, 115, 115v, 130 kust; OrzRozm R2v; BielKron 13 [3 r.], 21, 21v, 48v [2 r.], 55 (24); Cepit me amor adolescentulae, Rozmiłowałem sie panny. Mącz 34d; Virgo satis dotata est, si pudica est, Pánná vczýywa á dobrze wychována/ nie máły pořag zá fobą ma. Mącz [95]b, 10b [2 r.], 34c, 54d, 71c [2 r.], 90b (26); OrzQuin Aa5v; GórnDworz B7v, D6v, O8, Cc7v; HistRzym 4v, 5 [4 r.], 5v, 6 [2 r.], 7 (31); RejPos 43, 193, 241, [340], [340]v [2 r.]; BielSat D2 [3 r.]; RejZwierz 86, 201 [2 r.]; BiaKaz I4v, M3, M3v; CzechRozm 127, 134; PaprPan L3, Ddv [2 r.], Ee3, Ee3v, Ff3 [2 r.]; KochOdpr D2v; Calag 303a; KochPs 68, 98, 118; ZA czařu Alexándrá Cefarzá przenářladowniká Chrześciáńfkiego/ rodzáiu zacnego Pánná y bogáctwy wielkiemi obdárzoná [...] śmieie w Chryřtuřa Pána nářzego vwierzyłá SkarŻyw 20, 14, 20, 68, 69 [2 r.], 70 [2 r.] (43); StryjKron 52; CzechEp 168; SAm pánnę ściřkař/ řam řię zákázuiefz/ Sam w vcho řzepceřz/ řam/ Páwle/ cáluiefz KochFr 30, 13, 24, 25, 44; KochEpitCat 110 [2 r.], 111 [2 r.]; KochSz C2, C3v; Theophanes nieiáki/ miał dziewczę imieniém Aryřtokliá. Tę dwa młodzięncy miłowáli/ Strato/ y Kállifthenes.*

Strato był bogátlzy/ y bárziéy Pánnę miłował *KochWz* 137, 137 [3 r.], 138 [2 r.], 142; ták też y infzy *priuati*/ bądź iáwnie/ bądź fkrzyćie/ dziełięć/ dwádzieściá y trzydzieści pánién vbogich połagámi z fwey włafney fkrzynki dáruią *ReszHoz* 129, 128 [2 r.], 129; *ZapKościér* 1585/60v; *BielSjem* 16, 17, 20; *KochPam* 80; *KochPieś* 36; *KochSob* 56, 57, 58, 60, 61 (12); *PudłFr* 30, 39, 40 [2 r.], 57, 58 (10); *BielRozm* 26 [3 r.]; *KmitaPsal* A2v; *ZawJeft* 4, 36, 44, 45, 46, 47; A choć oczy fpuńczoné miáłá/ co przyfłtoi Pánnie/ która wftyd lubi/ y bogá fie boi: Iednák [...] *GórnTroas* 73, 21, 25, 27, 29, 62 (10); *LatHar* 96, 234; *WujNT przedm* 39, *Matth* 25 *arg*, 1, 7, 11, s. 108 [2 r.], 642 *marg*; Pánná gwałtownie zelżoná, ma obzáłowác z płáczem we wśi przygodę fwą. *SarnStat* 641, 591, 626, 635, 637, 641 [2 r.], 1310; *SiebRozmyśl* F3v, [M], [M]v; *CiekPotr* 2, 14, 59, 86; *GosłCast* 12, 33; *PaxLiz* A4v, C, C2, D3, E, Ev, E4v; *SkarKazSej* 669a, 705b [2 r.]; *KlonFlis* B3; *SapEpit* B3v; Tákże też y młódzieniec/ bá wierę rad zázwdy Pánnę widzi vbráná/ wnet iey flúży kázdy. *ZbylPrzyg* A3, A4v [2 r.]; *SzarzRyt* D2, D4v.

W połączeniu z imieniem [w tym: panna imieniem (1); panna + imię (25), imię + panna (5)] (30): *PatKaz II* 72 [2 r.]; *HistJóz* B3 [3 r.], B3v, B4, C; *BielKom* G6; Gdyż pánnę Polixenę łobie oblubił zá małżonkę/ poślimy k niemu áby ná flub przyiechał *BielKron* 59; była w tym mieście bárzo dziwna pánná/ zakonniczká/ imieniem Hildegárdis *BielKron* 284v, 13, 48v, 49 *marg*, 54, 54v (15); *HistRzym* 19v, 21v; *BielSat* L3; *WerKaz* 296; *PaxLiz* A4v, E4v.

W połączeniu z przymiotnikiem od nazwy kraju [zawsze: panna + przymiotnik] (4): á drabi Pryenefci wiele panien Meffalenfkich poimali *BielŻyw* 13; *BielKron* 116v [2 r.]; *KochOdpr* A3.

W połączeniach szeregowych (17): *GliczKsiąż* G6v; *RejWiz* 82v; *Leop 2.Par* 36/17; *BielKron* 55; *BielSat* L4; To wfzyftko Páńftwo/ okrutny Mołkwicín pośiadł/ y niesłycháne w nim okrucieńftwo ták nád Męłzczyzná/ iáko Białymi głowámi/ Wdowámi/ Mężatkámi/ Pánnámi/ y dziatkámi/ náprzećiw Pánu Bogu ftroył. *KwiatOpis* D; To iest moje w tey fprawie/ proštey żony/ zdánie/ By ofobno siedziály Pánný/ Wdowy/ Pánié [!] *BielSjem* 16, 27; *GórnRozm* A4, L; *SarnStat* 142, 642 [4 r.], 643; *SzarzRyt* D.

W charakterystycznych połączeniach: panna bojaźliwa, (za)cna (zacie urodzona, zacnego rodzaju) (7), cienka, cnotliwa, dobrze wychowana, doskonała w leciech (doskonałych lat) (2), dziwna, godna za mąż, harda, mądra, mdła, miła (2), nieskażona, nieszkaraða, obrotna, subtylna, szlachetna (szlachecka) (6), śmiała, uboga, (pysnie) ubrana (3), uczciwa (nauczcziwsza) (5), umarła, za mąż wydana, wysoka, znamienita; panna krolewskiego stanu, męskiego serca, nawyższego domu, wielkiej cierpliwości panna miłowała, pojęła za małżonka, spodobała się; rozmiłować się panny; pannie się podobać; чуć obroćić ku pannie, umysł skłonić; pannę całować (2), dać za mąż, miłować (4), pojąć (4), raić za mąż, ściskaç; uczynić swą wolą nad panną.

Zwroty: »ułápić (gwałtownie), unieść, (gwałtem) imać, wziąć pannę; łapanie (a. ułápienie), uniesienie, łapacz panny« = *rapere virginem Mącz*, *JanStat*; *raptus virginis Mącz*; *raptor virginis JanStat* [szyk zmienny] (2:2:1:1;4:1:2): *Mącz* 345d, 346a; Tym wolno w Mieściech [...] gwałt vczynić/ pánnę wziąć/ y dać ią potem zá páchołká *GórnRozm* L3; Pánnę kto gwałtownie włápi, niech będzie bezecny *SarnStat* 642; żeby tákowy łápác pánný [...] cześć/ á która ná to zwoliłá/ dobrá wfzyftkié dziedziczné [...] tráćili. *SarnStat* 642, 142, 498, 510, 642 [3 r.], 702, 894.

»jako panna się zapłonąć« (1): A gdy co fzkarađego vřlyřzał/ wnet fię iáko naucźciwřza pán ná [!] záplónął/ iakoby policzek iáki odniořł *SkarŻyw* 459.

»(z)gwałcić, zesromocić pannę; uczynić gwałt pannie; gwałt (a. zgwałcenie), gwałtownik panny; gwałt pannie« = *vitiare virginem Mącz, Modrz, Calep; virginem violare Mącz, JanStat; vim virgini a. pudicitiae vitium afferre Mącz; constuprare Calep* [szyk zmienny] (7:2;2;2:1;1): *FalZioł* IV 57d; gwałtownik Pánien/ y ktoryby ná cudzořółtwie był poimány/ tákowi máiá być łcięci *GroicPorz* ii4; *Vitiare virginem, Zefromocić pánnę/ czyřtoř yey odyáć Mącz* 500a, 122b, 424a, 498b, 500a; Czemu one [prawa] tego ktoby pánnę zgwałcił/ nie przymuřziá do tego áby iá poiá [..]? *ModrzBaz* 100v, 84v, 107v; *Calep* 229a, 250a; *SarnStat* 142, 494, 626.

Wyrażenia: »dorosła panna« (2): *KochFrag* 16; Ma řiořtrę dorolá Pánnę, ktorá moy oycze radbym wźiáł zá żonę. *CiekPotr* 26.

»dwupieniężna panna« = *tania prostytutka* (1): on bęđie řwé řwiątobliwořci Vdawał y rořciágał: [...] iákby nietykány/ A nigdy od białéy płci nie był ogłáfkány: Chociaź przedtym w rycérřkim domu dwu pieniężnych Záżywał pánien *GořCast* 50.

»głupie, szalone panny« [w nawiązaniu do przypowieřci ewangelicznej; w tym: w porównaniu (3)] [szyk 3:1] (3:1): mnimałby áby tho byłá iáka fábułá ábo przypowieřć o iákich mądrych ábo řzalonych pánnach řwiátá tego. *RejPos* [340]v; *WujJud* 130v; poczýnay robić y dobrze czynić/ á trway w wierze/ ábyř nie był wyrzucon iáko głupie panny oley kupuiące. *SkarŻyw* 279; *SiebRozmyřł* [M2].

»mądre panny« [w nawiązaniu do przypowieřci ewangelicznej w tym: w porównaniu (5)] [szyk 5:1] (6): *RejPos* [340]v; *RejZwierc* 170v; *WujJud* 130v; Naprzod [zalecam] wielką wiáreř/ iáko řwiećeř/ z ktorá mař zábieżeć w drodze twemu oblubieńcowi z mądrymi pániami [= *jak mądre panny*]. *LatHar* 188, 396; Gotuymy iáko mądre panny oley miłóřierđzia y iáłmuźny/ áby nam rzeczono: Wnidźcie do weřela y kroleřtwá wam od Chryřtułá [...] zgotowánego. *SkarKaz* 552a.

»młoda (a. młodziuchna) panna« = *adulescentula Vulg* [szyk 3:1] (4): *GlabGad* A3; w ktorychby fię [szkołach] młode Pánny mogły vtzyć/ poznawać Páná Bogá/ y obyřziów dobrych *KrowObr* 150v; *Leop Cant* 1/2; *ZawJeřt* 47.

»piękna, cudna (co nacudniejsza), krasna, urodziwa (a. pięknej urody), nadobna, gładka, řliczna panna« [w tym: *piękna a urodziwa* (1)] = *pulchra a. pulcherrima virgo Miech, Vulg; virgo speciosa Vulg; honesta facie virgo, puella summa forma Mącz* [szyk 16:15] (16:4:4:4:2:1:1): *BierEz* 13; *PatKaz II* 72; miedzi innymi więźniami vzřzał iednę pannę piękná y pięknie przyprawioná *BielŻyw* 116; *MiechGlab* 57; *KlerWes* A2v [2 r.]; *GlabGad* A3; *MrowPieř* A3; *BielKom* A4v; *GliczKsiąź* P7; *Leop Esth* 2/2, *Am* 8/13; *OrzRozm* R; tám ná brzegu morřřkim náleźli vrodziwą pánnę kroleřřką corę zwiázaná/ imieniem Heřřyonę *BielKron* 54; nápráwił mácocheř řwoię [...] / áby řzłá á prořiłá krolá/ by mu dał zá mařzonkę Abizág Sunámická/ pánnęá piękney vrody. *BielKron* 76, 21, 429v; *Mącz* 157d, 431d; gdyřz řzedł po vlicy/ potkáłá go pánná krařna/ á on zięty iey miłóřciá żadał iey áby ku niemu przyřtáłá *HistRzym* 61v, 19v, 56v, 76v, 87; Alexánder wielki gdy miedzy więźńmi przywiedzyono s Perřyey pánien nadobnych bárzo wiele/ niechciał żadney widzieć *RejZwierc* 47; *BielSpr* 52v; *SkarŻyw* 443, 445, 459; *ArtKanc* N11.

»panna bez posagu« (1): *Indotata virgo, Pánná bez pořágu. Mącz* [95]b.

»wstydlivy by panna« (1): *Virginali verecundia homo*, Wfitydlivy człowiek by pánná. *Mącz* 499a.

»panna na wydaniu« (1): *Nubilis virgo*, Pánná ná wydaniu, Godná zá muž. *Mącz* 252c.

Szeregi: »panny(-a), (i, albo) białe(-a) głowy(-a)« = *virgo et femina, virgo aut mulier JanStat* (7): *Calep* 250a; OKoło tych/ którzy pánnny y białégłowy gwałtem imáią/ ták chcemy bydz zachowano *SarnStat* 642, 498, 510, 642, 702, 894. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*]

»dziew(ecz)ka, (a, albo) panna« = *puella, (et, seu) virgo Vulg, JanStat* [szyk 3:1] (4): á niech będą rozefłani ktorzyby pátrzyli po wfłech ziemicách dzieweczek flicznych/ á pánién *Leop Esth* 2/3, *Esth* 2/2; *Mącz* 424a; *SarnStat* 632. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»panny(-a), (i) mężatki(-a)« (3): Ztądże wiele šíroctwá/ zániedbánia dźiatek/ pánién y mężátek [*virginum et matronarum*] íprzedawánie *ModrzBaz* 107v; *BielSjem* 16; *SarnStat* 494. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 6 r.*]

»panny(-a), (i) młodzieńcy(-ec)« = *virgo et iuvenis, virgo et adulescens Vulg; ingenuus, virgo Mącz* [szyk 5:4] (9): A [*Amor*] łuczek dzyerząc w ręku ná káždego zmierza. Więc tu pánnny młodzyeńce ítrzałeczka vgada *RejWiz* 26; *Leop Thren* 1/18, *Am* 8/13; *Mącz* 211a; nietylo fie do chowánia pániénftwa młodzieńcy y panny woýfkiem práwíe rzucíli/ ále y cí co żony iuż mieli/ wátpili/ po przyiętym chrzcie/ ieśli mieć znim ípołeczność [!] mieli. *SkarŻyw* A5v; *KochFr* 83; *KochEpitCat* 109, 110; *SkarKaz* 208a. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 3 r.*]

»panna albo niewiasta« (1): PAnná álbo niewiáftá gdyby z rozpuřczonymi włofy przyřzła do Vrzędu/ żálując ná kogo o gwałt łobie vczyniony [...] *GroicPorz* 114. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»panny(-a), (i, a) pani(e)« [szyk 6:6] (12): *OpecŻyw* 8; *FalZioł* V 51v, 53; *BielKom* A4v; *BielKron* 141v; á w ty czály pánnny á pateż zá kłiędze miano. *HistRzym* 17v, 21, 84v; *StryjKron* 577; *CzechEp* 81; ABy tákíe noříly Pánnny/ Pánié [!]/ íżáty/ Iákíe pierwey bywály przed nářzymi láty. *BielSjem* 23, 8. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 6 r.*]

»panny i panienki« (1): gdzie okrom inřzych ízkod ktorými Chrzeřciány udręczył/ pięć tyficy Pánién y Pániének Slácheckich y inřzego póspółtwá poimał *StryjKron* 320.

»panna, (abo) wdowa« (2): Pánnie/ wdowie/ dozwalam miłości/ y to ták/ iżby nádzieía małżeńtwá była. *GórnDworz* Cc, Ccv. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 15 r.*]

Przen (6) : Zá thą [mężnościq] zálie przydzie ípráwiedliwoř/ przyiaciółká íkromnořci/ y ludzkiego dobrá: pánná oná z niebá/wřzytkich inych cznot krolowa *GórnDworz* Ff8; Sźlá pará pánién [*Wisła i Narew*] kážda z nich zořobná/ Gwiaździe podobná. *KlonFlis* G4v.

W formule zakłęcia (1): Vithaycie zarze viřczcie trzi panni ydzciesz mi do thego philipa, Rořthargnyczieszmu yego řfercze *LibMal* 1544/85v.

Wyrażenia: »głupie panny« [*w nawiązaniu do przypowieści ewangelicznej*] (2): Szukayćie Páná/ mowi Prorok/ poki náležion być może/ poki wrot głupim pánnom nie zámkną *SkarKaz* 4b, 551b.

»mądre panny« [*w nawiązaniu do przypowieści ewangelicznej*] (1): áby nas thákíeż Pan nář raczył policzyć/ czálu řwíętego záwołánia řwoiego/ w poczet tych mądrych pánién *RejPos* 343.

a. *Niezamężna kobieta (niekoniecznie młoda); exoleta virgo Mącz; innuba Calep* (18) : *LudWieř* A3v; Ha ha głupye pánnny powiedáią/ A ony iuż lepřszą rádę máią/ Niřli drugie co przy mężu kłufzą *BielKom*

G5; Exoleta virgo, Pánná która łobie podłtárzáá/ álbo podmatuskáá/ yáko niektórzi mówią. *Mącz* 262a; *BiałKaz* M3; *CzechRozm* 130v; *KochEpitCat* 111; O iednym Káznodziei co kazał zá Pánný brzemienne Pána Bogá prośić. *PudłFr* 44, 44, 47; *Calep* 539a; *WujNT* 1.Cor 7/28.

W przeciwstawieniu: »panna ... wdowa albo (ani) porzucona (niewiasta)« (2): Kxiądz żonę pánnę poymie/ á nie wdowę áni porzuconą. *KrowObr* 232, 232.

Wyrażenia: »panna niemężata« (1): Dobra rzecz iełt Pánnam nie mężátym y Wdowam/ áby tak zołtály iáko y ia. *WujJud* 143v.

»panna przystarszym« (1): Reliqui domi exoletam virginem, Zołtáwiłem domá pánnę przifłtárszym. *Mącz* 262b.

Szeregi: »pani a(l)bo panna« = *domina sive virgo JanStat* (3): Do pániey álbo do pánný pozwáney w gołpodzye będącey ma Sędzya połłác widzá łwego *UstPraw* H2v, H2v; *SarnStat* 569.

»panna i wdowa« (1): *WujJud* 143v cf »panna niemężata«. [*Ponadto w przeciwstawieniu 2 r.*]

b. *Dziecko płci żeńskiej, dziewczynka* (3) : ty blogołlauyona anno małz wrychle począc plod y porodzyłz panną *PatKaz II* 64, 65, 85.

c. *Bogini antyczna* (12) :

a. *Nimfa, okeanida* (5) : Iedná z nich [*okeanida Hypermnestra*] wierna łozu małżeńskiemu/ Przeciwko oycu krzywoprzyśiężnému/ Zacnie łklamáá: pánná czci bež koncá Pod kręgiem łłóncá. *KochPieś* 50, 50; *GrochKal* 18.

Wyrażenie: »morzskie panny« (1): Owam był Dworzáninem długo v Neptuná. [...] Milczę iż Morzłkie Pánný mnie rády łłużyły. *Prot* A3.

Szereg: »panny abo wodne boginie« (1): *Náiádes* y *Crenides* łá pánný ábo wodne boginie. *KlonŻal* B marg.

β. *Muza* (4) :

Peryfrazy na oznaczenie muz (4): Poetowie też dziewięć mułas to iełt panny mądrołć dawaiące policzaią *KłosAlg* A4; A my pánný z Helikonu/ Tobie tego życzymy *OstrEpit* A3; Piękne Pánný z Párnázu wieńce kádźidłowe W rękách łwoich trzymáią *SapEpit* A3v, A2. [*Cf też 2.b.γ.*]

γ. *Grecka bogini sprawiedliwości Astrea (przez jakiś czas mieszkała wśród ludzi, zrażona jednak ich zbrodniami powróciła na firmament i pozostała wśród konstelacji w znaku Panny)* (3) : Nie mogłá dáléy zmiełzkác z narodem okrutnym Święta pánná: lecz połzłá w niebo lotem chutnym. Y ośiádlá to mieyłce/ zkąd czáłu nocného Da łye widziéć/ łąsiáda Bootá zacného. *KochPhaen* 6, 4, 5.

d. *Córka* (7) : (*did*) HEC[uba] (-) [...] Dźiécieł/ pánná [*tj. Poliksena*]/ zábići/ [...] Y kogóz piérwéy płákác! wnuká zábitégo! Córki/ mężá/ oyczyzny/ łiebie/ czy włytkiégo? *GórnTroas* 75; Niechay powie: że pánnie od oycá iey przyniołł Killká tyśięcy złoty ł ná połag *CiekPotr* 59.

panna czyja (1): Iezus miły włkrzełł pánnę vmarłá kłiążęcía iedného. *OpecŻyw* 44v.

Przen: bibl. Terytorium i jego mieszkańcy [w połączeniu z przymiotnikiem od nazwy kraju] (3) : pokázłł w gniewie łwoim włłyckie obronne budowania pánný Iudłkiey y zrzyćłł ná źiemię *Leop Thren* 2/2, *Thren* 1/15; Włtęp do Gáláádu/ á weźmi żywice pánnó corko Egiptłka (*marg*) Názywa Egiptcyány pánną [...] (-) *BibRadz Ier* 46/11.

a. *Córka chlebowawczyni* (1) :

Szereg: »pani z panną« (1): yłch dnya yednego wıwzyetho poranu do yłzdebky gdzie łzyą pany łpanna vbyerala them klufzobye othworzil *LibMal* 1546/114.

e. *Służąca, dworka; pedisequa Vulg, Mącz, Cn; puella Vulg, PolAnt; ancilla, ancillula, famula, ministra Cn* [w tym: w funkcji postaci dramatu w *GosłCast* (25)] (140) : *RejPs* 68v; *RejWiz* 25 [2 r.], 26, 31v *marg*, 57v; *Wczoráľmy weszli ná chwilę do ogrodá ľámi/ Ali páni s fraucymerem w tyż tropy zá námi Skoro weszłá/ ták zárázem páńny odefłáľá KochZuz* A4, A2v, A3 [2 r.]; *RejZwierz* 142v; *WyprKr* 88v [2 r.], 89 [2 r.], 89v, 90, 90v [2 r.] (13); A gdy ią przywiedli przed krolá/ náłázłá ľáľkę v niego/ y dał iey ľiedń páńien ku słuźbie/ ktore ią chędożyły y vbierały. *BielKron* 114v, 48v, 56, 116v, 127 [2 r.], 271 (12); *Gyneconitis, vel Gynecon* [...] *Fraucimer/ Panieński dwór/ yáko yełt v Krolów y Xiążąt/ gdzie páńny łwym dworem teź słuźą. Mącz* 9c; *GórnDworz* R [2 r.], Tv; *Táka/ o krolu [...] żoná Dniá dźisiefzého tobie przyniesioná: Z nią orłzak páńien KochPs* 68; *GosłGosp* 128; *GosłCast* 21, 22 [2 r.], 23, 40 [2 r.], 41 (26).

panna u kogo (4): *Páńny v roľkolfzy [postaci alegorycznej o tym imieniu]. RejWiz* 26 *marg*, Cc8v; *BielKron* 319v; [*Barbarka*] *Panna to Szwedka vKrolewny ActReg* 157.

panna czyja [w tym: *pron poss* (3), *G sb* (1)] (4): iako ľie *Zephira Potyfarowa* pani rozmiłowa [!] *lozepha* czego ľie zwierzila *Achizie* pannie łwey *RejJóz* C3v; *Leop Esth* 2/10; á to kľięłtwo potym dał *Mikołáiw* *biekártowi łwemu/ ktorego miał z páńną słuźebną łwey żony BielKron* 364; *SkarŻyw* 478.

W połączeniu z imieniem (i nazwiskiem) [imię (i nazwisko) + panna (3), panna + imię (1)] (4): *RejJóz* A4v, C3v; *Anna Withkowska* *panna Comorna WyprKr* 127v; *PaxLiz* A4.

W połączeniach szeregowych (2): *BielKron* 424; przyłzedł ná páłac/ gdzie dworzan/ pań/ páńien/ pełno było *GórnDworz* R5v.

W porównaniach (5): o onych [*dworzanach*] mowie/ ktorzy nic nieczynią/ iedno vbrawłzy ľie przed *Krolem* iáko *Páńny* przed *Krolowá* łtoią *OrzRozm* R2, R [2 r.]; *OrzQuin* E2v; *Y* wola ma twey woley łługá nie łkwirkliwa/ *Wźdy/ by łkromna od páńiey páńná oczekiwa Rychł*o iey rękę *podalż SzarzRyt* B2v.

Wyrażenia: »panna cudna, piękna (co piękniejsza)« = *puella speciosissima Vulg* [*szyk* 2:2] (2:2): wdrugich *ľiedń [pałacach]* myełzkały cudne panny ktore vřtawitznye słuźyły oney pannie *Alenech HistJóz* B3; *Leop Esth* 2/9; *OrzRozm* R; *OrzQuin* E2v.

»panny dolne« = *młode kobiety z niższych warstw szlacheckich stanowiące orszak dworek słuźebnych* (1): *Barwa panien Dolnich WyprKr* 91, 114v [2 r.].

»panna dworska, z dworu« [*szyk* 1:1] (1:1): niebaczę *komuby* miał być táki *Dworzánin* rowny/ iedno piękney vbráney á *dworłkiey Páńnie/ ktora z pewnego datku Krolowey słuźy. OrzRozm* R; *HistRzym* 123.

»panna w(e) fraucymerze, z fraucymeru, frącmerna« [*szyk* 6:2] (5:2:1): *WyprKr* 127, 128v; nie wiewłzey godności zdádzą mi łye być *Dworzánie* v *Krolá/ nád Páńny* cudne y vbráne we *fraucymerze* v *Krolowey. OrzRozm* R; *OrzQuin* E2v; *GórnDworz* R3; *GosłCast* 21, 52; *ORSZVLKA Páńná Frącmerna. PaxLiz* A4.

»panna komorna« (3): *ktore [czapki] Panna Comorna. w komorze K.łei Mczi chowa WyprKr* 94, 90, 127v.

»panna służebna« = *pedisequa Mącz* [szyk 15:4] (19): *ZapWar 1532 nr 2415* [2 r.]; *RejFóz A4v*; *BielKom nlb 8, G, G4v, G6*; *Leop Esth 2/10*; Páni przydzye/ iáko zwyklá niewiedząc o zdrádye. Zá nią dwie flúzebne pánnie *KochZuz A2v*; Abigáil tedy rychło fie nágotowálá áby zabieżálá Dawidowi/ [...] s pánnámi flúzebnemi *BielKron 67, 303, 319v, 364*; *Vestispica, [...]* Pánná służebna/ podkomorza. *Mącz 490d, 294a, 357c*; *GórnDworz R*; *GostGosp 108*; *KlonFlis G4*.

Szereg: »fracycmer abo (to jest) (służebne) panny« (2): Y rofkazał komornikowi/ áby iey [*Ester*] dano [...] fiedm pániem co pięknieyślych z domu Krolewkiego/ á żeby thák lámę/ iáko fracycmer/ ábo flúzebne pánnie iey/ przybrał y ozdobił. *Leop Esth 2/10*; *BielKron 428v*.

Przen (6) :

panna czyja [zawsze: *pron poss*] (3): [*Mądrość*] Roześlálá pánnie fwe *BibRadz Prov 9/3*; *RejZwierc B2, 127v*.

W porównaniu (1): zá którą wiárą/ nie inák/ iedno iákoby zá iáką Pánią/ Pánnie flúzebne idą/ dobre owoce *KrowObr 59v*.

Wyrażenie: »panna służebna« (3): *KrowObr 59v*; Wiárá/ nádzieiá/ lálká/ máią też fwe pánnie flúzebne. *RejZwierc B2 [idem] 127v*.

a) O figurze w szachach: pionek (1) :

Wyrażenie: »panna służebna« (1): Naprzod do pániem flúzebnym Krol biały Rofkazał/ [...] Ze/ [...] Iednę z nich myśli wzyąc zá żonę sobie. Tylko żeby fie mężnie popifálá/ A ośtátniego krefu dobieżálá. *KochSz C*.

b) Nogat, odnoga Wisły (1) : [*przy rozwidleniu Wisły w deltę*] Zebyś dał pokoy w práwo rzece owey/ A żebyś w lewo trzymał się Krolewey. Iefli też wolifz pánnę/ pływże zá nią/ Puściwfzy pánią. *KlonFlis G4v*.

α. Członkini złożonego z młodych kobiet zastępu rycerskiego, też amazonka (13) : Przyiechálá potym Pentefylea Amázońka krolowa dobrze zbroyna w wielkim poczcie pániem Troiánom ná pomoc *BielKron 59*; która [*królowa*] byłá przyiechálá do Alexándrá wielkiego ze trzemi fthy pániem we zbroi *BielKron 297v*; Po śmierci Libufe Wláfthá [...] zebrałfy fie z innemi pánnámi wczyniły Syem táki/ iákoby mężczyznom nád sobą nie dáły pánować *BielKron 319v, 125v, 318v, 319v* [4 r.], 320 [2 r.], 320v.

f. Ukochana, oblubienica, narzeczona; panna młoda (45) : *RejFig Bb8v* [3 r.], *Dd3v*; Czwartey nocy przyimiesz do liebie pánnę z boiáźnią Bożą obyczáiem małżeńkim *BielKron 97v*; *Servia, May* z kwiátków/ álbo pułz álbo rownianká/ yákie pánnie pánicóm do czapki ygiełką przitikáya. *Mącz* [388]c; *GórnDworz C4v, C5, C6, R3, Bb7, Cc7v, Kk7v*; *KuczbKat 250*; *Calag 124a*; między fwémi Cory królewkie małz wlubionémi. Otóz y pánnę dawno požádáná Małz wedla siebie *KochPs 67, 68*; *SkarŻyw 76*; *KochEpitCat 111*; *KochWz 138*; To tám przyštoi/ żeby Helená fwatálá/ Y pánnę ku fzlubowi lámá wbiérálá. *GórnTroas 57, 57*; *SapEpit B4*.

panna czyja [w tym: *pron poss* (3), *G pron* (1)] (4); zginął moiey pánnie pierfcionek *GórnDworz R3, C4v, C5v*; Dwá młodzieńcy s Syrákuzanow *simultatem* między sobą s przyczyny miłości mieli/ bo ieden drugiego pánnę poiął *Phil Q4*.

W porównaniach (2): Gdyż tu Ian święty powieida iż tho miałto widzyał ochędożone iáko gdy będzie vchędożona pánná do flubu oblubieńcowi swoiemu. *RejAp* 175v, 175v.

W charakterystycznych połączeniach: panna w małżeństwo zmwiona, požądana (2), uchędożona (do ślubu) (2); pannie się zalecać; pannę do ślubu wieść.

Zwroty: »pannę pojąć« (2): Monogamus, qui duxit uxorem virginem. Einer der eyn iunckfraw zu der ehe genummen hat. Ktory pánnę poyął *Murm* 169; *Phil* Q4.

»pannie służyć« = być oficjalnym wielbicielem (2): *Górndworz* C5v; Der Iungfraw hofieren. Pánnie służyć/ et Pánnie się zalecać. Adesse ante fores. *Calag* 124a.

Wyrażenie: »panna piękna« (1): Ten rycerz pánnę miał bárzo piękną *HistRzym* 84v.

Szeregi: »panna abo oblubienica« (1): Azaż Pánná ábo oblubienicá zápomni ftroiu ábo ochędożeńftwá fwego? *PowodPr* 18.

»panna abo pani« (1): A w bitwie dopiro nie záłował głowy náftáwić/ wiedzącz to pewnie/ iż pátrzáła nań pánná/ ábo páni z muru *Górndworz* Bb7.

»panic z panną« (1): PAnic s pánną w fwych rzeczach cóś pilnie mowili *RejFig* Bb3v.

Przen: Zgromadzenie wiernych (9) : Wfzyfcy wierni fą pannami duchownymi. *KrowObr* 148 marg, *Vu2v*; *RejAp* 175v, Dd3.

panna czyja (2): *RejAp* 119 [2 r.] cf »panna niepomazana«, *Szereg*.

Wyrażenia: »czysta panna« (1): ábowiem was goráco miłuię vprzeymą miłością Bożą. Bom was pošlubił czyftą pánną [*virginem castam*] ftáwić iednemu mężowi Chriftuſowi. *WujNT* 2.Cor 11/2.

»panna niepomazana« (1): iáko oni wfzędy Zbior Páńfki á the wdzięczną oblubienicę iego zową pánną iego nie pomázaną *RejAp* 119.

»Synowi Bożemu panna pošlubiona« (1): iż wfzyfcy wierni fą ná krzćie przes wiárę Synowi Bożemu pánnami pošlubionymi/ y pošwięconymi. *KrowObr* 148.

Szereg: »panna a dziewica« (2): A tyć fą pánnny/ á tyć to fą dzyewice iego [*Pana*] *RejAp* 119, Dd2v.

2. Forma grzecznościowa odnosząca się do niezamężnej kobiety (85) :

a. O osobie trzeciej (48) :

W połączeniu z imieniem i (lub) nazwiskiem [zawsze: panna + imię i (lub) nazwisko] (24): *OpecŻywPrzedm* C3; Item wzyał pannye pyotrkwólkyey fpoдрeczą [...] paczifikal srebrny *LibMal* 1552/169; *BielKron* 419v; *OrzQuin* Aa5; a ten slachetny Marczyn Kręfzky Kriřtan przystal na ten dwor do ty panny Iuřtyny do Kofzyczkowa *ZapKościar* 1585/60v, 1585/60v, 1586/61v; *BielRozm* 30; *ActReg* 130 [4 r.]; *KořakCath* Cv; A przetóz pánná Iádwigá Królewná była krewna córce pána Iérzého Książęćiá w drugim ftopniu *SarnStat* 601; *WitořLut kt*; *PaxLiz* C4v, E3v; *SapEpit kt*; Pánnie Zophiey Kořtánce/ Woiewodzance Sędomirfkiey *SzarzRyt* Dv, D2v. Cf »Jej Miłóć panna«.

Wyrażenia: »Jej Miłóć panna« [zawsze z imieniem i nazwiskiem] (3): Do Iey Miło: Pánnny Zophiey Myřzkowfkiey z Miowá/ Stárořćianki Ořwiećimfkiey/ Zatorfkiey/ rć. *GrabowSet* A2, Mv; *OřtrEpit kt*.

»księżna panna« (1): LVTNIA NA WESELE [...] Pána Ierzego Chodkiewiczá [...] Y Ořwieconey Xiężney Pánnny Pánnny Sophiey Rádziwiłowny *WitořLut kt*.

»moja (a. mnie wielce) miłościwa panna« [szyk 4:2] (6): W.M. moiey Miło: Pánny/ y wŕzytkiego domu á powinney krwie W.M. wieczny łługá Sebáltyan Grábowiecki *GrabowSet* A3, A2, A2v, A3, Mv [2 r.].

»oświecona panna« (1): Przedmowa na żywot pana Iezufow ku ośwíetzone pannie pannie Elzbiécie/ dobre pamięci/ krolewnie Polłkié *OpecŻywPrzedm* C3.

α. *W stosunkach między podwładnym a młodą chlebowczynią* (16) : (did) ORSZVLKA [służąca]. (-) ACh namilŕza Gołpošiu/ gđzie lie Pánná działa/ Wízák nie dawnego czáfu/ w łwym pokoju łtała. *PaxLiz* C3, Bv [4 r.], C, Cv, C3 [2 r.], C4, E3v.

panna czyja [w tym: m(oj)a (2), nasza (2), twoja (1)] (5): Abowiem Pánnie náŕzey/ łluzác czás nie máły/ Závłze w przedsięwzięciu łwym każdy z nas był łtały. *PaxLiz* Bv, Bv, B4v, C, C2.

β. *Żartobliwie* [w połączeniu z rzeczownikiem oznaczającym cechę ludzką] (1) : Zacna tho páni ífcie po thy látá/ S pánną niecnótą wielmożna priwatá. *RejZwierc* 222v.

b. *W bezpośrednim zwracaniu się do drugiej osoby* (29) : Awo ia twoy páнно oblubieniec/ Chciey mi połłác łwoy małżeńłki wieniec *BielKom* G6, G2v, G5 [2 r.], G5v; *KochPam* 82; Ach pánnny/ co to miłość wy niewiećie o niéy *GosłCast* 63; *PaxLiz* C2, D2v.

W połączeniu z imieniem [zawsze: panna + imię] (2): *BielKom* Gv; TOżeš iuž Páнно Prychno/ wybornie łlyłzáła *PaxLiz* D3.

Wyrażenia: »miła panno« (4): *BielKron* 320v; Ząday v mnie miła páнно częgo chceł *HistRzym* 4v, 4v; *GosłCast* 70.

»piękna panno« (3): tá ich [Muz] k tobie mowá byłá: [...] Piękna páнно/ któręy my równia nie nayduiem: Piękna páнно/ któręy to łmiele przypífuem Zeš łwą piękną vrodą wŕzytki céłowála/ [...] Piękna páнно/ złęy myšli džiš być łye nie godži *PudłFr* 73-74.

α. *Podwładny do młodej chlebowczyni* (5) : (did) Pánná łluzębna [do Konstancji]. (-) [...] Ale páнно połłuchaycie/ Mnie ná próbę w kłałztor daycie *BielKom* G4v, G2v.

Wyrażenia: »mnie panno łaskawa« (1): (did) ARAZVS [służący]. (-) COž wždy íełt zá przyczyná? mnie Páнно łáłkawa/ Z ktorey lie tak hániebny ból w Wałmošci wdawa. *PaxLiz* B2v.

»panno m(ił)ościwa« [szyk 1:1] (2): (did) Strates [sługa] przyšzedłzy/ do niéy rzecze. (-) IVžełz rzecz dobra náłzá/ Páнно Miłościwa *PaxLiz* D3v, D2.

β. *Do zakonnicy* (1) :

Wyrażenie: »panno moja« (1): To łlyłzac Eufrázya/ do nog łię íey [zakonnicy Germany] połóży mowiac: odpušć mi páнно moiá/ zgrzełzyłám przeciw Bogu y tobie/ modł łię zá mię. *SkarŻyw* 226.

γ. *Do Muz* (5) : o Boginie świętę/ [...] O Pánny/ o łowilžów/ o pięknęy pamięci Cny narodzie. *KochMuza* 26, 28.

Peryfrazy na oznaczenie Muz (3): PÁnny/ którę ná wielkim Párnázie miełzkaćie/ A Ippokreńłką rołą włofy łwé maczacie *KochFr* 41; Pánny/ którým lotnégo koniá zdróy łmákuie: Ia ieden nieeh wam łluzę *KochMuza* 25; Terazby czás był/ pánnny z Helikoná/ Przywiešć ná pámięć/ íákich ktora łtroná Fortelow [...] vżywála *KochSz* A4v.

c. *W użyciach spoza normalnych kontaktów międzyludzkich* (8) :

α. *Autor do adresatki wiersza (4)* : Wielkieu zacności/ wielkieu Pánno cnoty/ Zaż w mocy moiey tákue fą klenoty/ Co dáne/ tweyby godne były ręki? *GrabowSet* Mv; *ZbylPrzyg* B4.

Wyrażenie: »panno śliczna, wszech piękniejsza« [*szyk 1:1*] (1:1): Ma to twarz twoiá/ Pánno wńzech pięknieyfza w łobie/ Zę człowiek rad y nierad muśi fłużyć tobie. *KochPieś* 5; Ty tákże śliczna Pánno godná Mężá tego/ Záżyway w fpołeczności zdrowia fzczeńśliwego. *SapEpit* B4v.

β. *Autor do bohaterki wiersza (3)* : Teraz fye nápátrż pánno/ kogo widziéc ządáfz/ Kto wié/ iefli go potym ná wieki oglądáfz. *KochPam* 83, 84.

Wyrażenie: »panno nad pannami« (1): Hełper iák iáfna iefł między gwiazdami/ Ták twe wfpániáie Pánno nád Pánnámi Są obyczáie *SzarzRyt* D4v.

γ. *Do nieobecnej (1)* : [*Helena o Poliksenie*:] Dárdánowégo domu pánno wielkiéy cnoty *GórnTroas* 57.

3. *Dziewica, kobieta, która nie utraciła panieństwa; virgo* *Murm*, *BartBydg*, *Miech*, *Vulg*, *PolAnt*, *Mącz*, *Calep*, *JanStat*; *puella intacta* *Calep*; *filia integra a. nescia viri, virgo integra* *Cn* (2536) : *PatKaz II* 66v; *PatKaz III* 90; *BartBydg* 171; gdyż fie im niepodobna rzecz widziała aby kiedy panna miała porodzić. *BielŻyw* 124; Zonę Pánnę niechay poymie kxiądz *KrowObr* 232v, 225v, 232v, 235v; *Leop* 1.*Cor* 7/25, 28, 36, 37, 38; corká [św. *Piotra*] [...] zefzła s fwiátá pánną. *BielKron* 142v, 95v [2 r.]; *Mącz* 282a, 323a, 499a; *CzechRozm* 155v; gdzie tefz y potym dwie corce iego pánnie/ áfz do śmierci/ iedná z iedney ftrony/ á druga z drugiey/ położone fą. *SkarŻyw* 385, 393; *ArtKanc* C; *Calep* 1128a; *GrabowSet* K [2 r.]; Bo która iefł pánną/ ále ma wolą iść zá mąż ábo mężá poznać/ ták nie iefł práwie pánną ná duży y ná cíele. *WujNT* 195; Y tu o pánnách wolnych mowi/ ktore ślubu czyfłtości nie máią. Bo ktore po ślubie czyfłtości w małżeńftwo wfłepuią/ te ciężey niżli cudzołożnice grzełzą. *WujNT* 596, *przedm* 14, s. 4, 195, 1.*Cor* 7/25, s. 593 *marg* (14); *SiebRozmyśl* F2v.

W porównaniu (1): Iako pyeruy czlouyek adam był fzyemye yako fpanny uczynyon nyemayącey yefcze florzeczenya/ tak flufzalo {o} wtorym adamye yfz fyą í panny narodycz myal *PatKaz I* 12.

W charakterystycznych połączeniach: *panna wolna*; *panna w małżeństwo idzie, poddaje się w małżeństwo, pójdzie za mąż (2)*; *pannę (wy)dawać za mąż (2)*; *pojmować (2)*.

Wyrażenia: »panna czysta« (2): potym krol Farao tę pannę tzyftą tzyfłtemu pánicowi Iozefowi dał zá žone *HistJóz* C, B4.

»prawa panna« (2): Charta virgo, Práwa pánná/ która yefcze nie rodziła. *Mącz* 51b; *SienLek* 166.

Szeregi: »biała głowa niemężata i panna« (2): Nie żonáty ftára fię o rzeczách Páńfkich/ iákoby fię podobał Bogu. [...] Y białągłowá niemężata y pánná [*mulier innupta et virgo*]/ myśli o rzeczách Páńfkich *WujNT* 1.*Cor* 7/34, *przedm* 14.

»panna abo dziewczka« (1): natrudniey poznać drogę Młodźieńcá z Almą/ to iefł z pánną/ ábo z dziewczką *CzechRozm* 130v.

Przen (1) : Názywa Egipcyaný pánną okázuiąc iż iefcze od żadnego nieprzyaciéla náruřzonemi nic nie byli. *BibRadz* I 408d *marg*.

a. *O Marii, Matce Bożej (niekiedy w funkcji identyfikującej, zbliżonej do imienia własnego: ona, Maria) (2299)* : Woce mgnieniu dwa anieli przed panną ftanęli/ a tzo ijm polecil pán iezus fprawili. *OpecŻyw* 38; Panna pod krzyżem ftoiątz/ żadnego pociéřfieniá niemaiątz/ ku oytzu niebieřkiému

mowila *OpecŻyw* 147; iako liliá polná/ rozá bez cirniá/ tak ta panna od wśfelkié zmaży grzechu była oddálona *OpecŻyw* 183, 4, 5, 5v, 8 [3 r.], 9v (62); *OpecŻywSandR nlb* 2 [3 r.], 4; panna przełz grzechu pyerurordnego yeft począta *PatKaz I* 7, 1, 2v, 3v [2 r.], 4, 11v [2 r.] (23); przełz tą panną oczyecz nyebyelky chce zełlacz łyna łzwyatu *PatKaz II* 51, 19, 19v, 20v, 23v, 24 (107); tąką [!] czyłtołzczyą flynye panna yaka pod bogyem vyąthłza bycz nyemoze rozumyana *PatKaz III* 87v, 87, 90, 90v, 91v [2 r.], 93 (67); *BielŻyw* 124; *MiechGlab* *4v [2 r.]; *LubPs* T4; Czemułz tedy łtey Páunny Boginią tzynicie pogáńłką y łniey łię náłmiewacie *KrowObr* 166; Profimy cię Páнно/ kthorał nam ieft ku poćiefze daná: Day nam wniłł do niebá *KrowObr* 171, 152, 152v [2 r.], 153 [2 r.], 153v, 160 (15); połlan iełth Angioł Gábryel od Bogá/ do miáłtá Gálileyłkiego/ ktoremu imię Názáret/ do Páunny połlubioney mężowi/ ktoremu imię było Iozeph/ z domu Dawidowego/ á imię pánnie było Márya. *Leop Luc* 1/27; *BielKron* 137 [2 r.]; *RejAp* 14; y on Iozeph/ y oná pánná/ mułieli łie w Betleem połtáwił ná on czás/ gdy iuż przychodzil czás łwiętego národzenia iegó. *RejPos* 18v; Nie boy łie páнно/ nie boy łie Mária/ ábowiem wiedz żeł ty z dawná náłázlá łáłkę v Páná twoiego. *RejPos* 272; Pátrzayże też narodu tey pánnny/ iz byłá połzłá z Abráámá/ z Dawidá/ y z inych Pátriárchow *RejPos* 273, 13v, 14 marg, 16v, 18v [2 r.], 21 (56); *BiałKat* 226; *CzechRozm* 155, 156, 156v [3 r.], 157v, 158v [3 r.], 159, 163v [2 r.]; *ModrzBaz* 134; Máćierziniłtwo z dziewictwem w Pánnie zgóde náłázłó. *SkarŻyw* 112 marg; Zdrowá bądz Páнно/ kthorał nieogárnionego wżywoćie łwym ogárnęłá/ Chryłtuła żywotádawcę wychowáłáł nam *SkarŻyw* 119, 112 [3 r.], 113, 140, 242 [3 r.], 243 [3 r.], 244 [2 r.]; *MWilKHist* G2, G3v; *CzechEp* 187, 203, 299, 306, 314, 320; *ReszPrz* 37; Szłá Pánná y z Iozefem do Betlehem miáłtá/ Powiatu Żydowłkiego/ porodzić Syná łwego *ArtKanc* B2v, A3v [4 r.], A4, A5 [2 r.], A5v, A19 (14); *GrabowSet* R4v, S, X3; Krolowa niebiełka/ [...] tył ieft ofóbliwa oná niewinnołcią włyłłtkie przechodząca Pánná *LatHar* 414, 7, 39, 406, 414 [2 r.], 476 marg [2 r.] (21); Iełus z łámey łię Páunny národzil nie z Iosephá *WujNT* 4 marg, 3 marg, *Luc* 1/27 [2 r.], s. 194, 195 [2 r.], 196 (11); Cołł/ prołzę páнно/ zá žáł [!] ná dułzy łwéy miáłá? Co zá łmętek/ gdy łię iuż kátóm dołtał w ręce *SiebRozmyłł* H3v, B, F2v [2 r.], F3 [3 r.], F3v [2 r.], F4v [2 r.] (18); Bo ácz Pánná bołtwá nie rodziłá: bo ieft nie poczęte y końcá nie ma bołtwo: ále tego nołł w żywoćie/ y ten ze krwi iey człowieczeńłtwo wzięł/ ktory ieft práwym Bogiem. *SkarKaz* 579a, 578b [2 r.], 580a [3 r.]; *SzarzRyt* Av.

W połáczeniach szeregowych (21):

~ *Z wymienieniem innych istot boskich i ludzi łwiętych* (12): *MetrKor* 38/287, 59/75; W potrzebye łmyertelney nyema człowyek przełtáwáć pánnny Máryey/ Anyółow/ Apołtołow/ y innych łwiętych wzywáć *KromRozm I* I; *KrowObr* 195, 215; *SkarŻyw* 92; POzdrowiam was [...] błogółłáwiona Páнно Márya/ mátko Boża/ łwięci Anyółowie/ Pátryárchowie/ Prorocy/ Apołtołowie/ Męczennicy/ Wyznawcy/ Pánnny/ y włyłscy/ w ktorymkolwiek łtanie czyłtołł miłuiący. *LatHar* 48; Pánu Bogu w Troycy iedynemu/ błogółłáwioney P. Máryey/ y włyłkim [!] łwiętyym/ niechay bęđzie wiekułłta czełł y chwałá. *LatHar* Aaa8, 84, 136, 328; *SarnStat* 4.

Z innymi okrełleniami Marii (9): *GrabowSet* L2v; POzdrowiam cię/ o Krolowa niebiełka/ Mátko Boża wielebna/ Páni moia nadobrotliwłza/ Páнно Márya *LatHar* 47, 37, 228, 484, 485, 486, 490; *WujNT przedm* 27. ~

W porównaniach (2): yfz jako tą gwyazda yeft namnyeyfza a barzo moczna tak panna marya pokorna a wfzytkym panuyacza *PatKaz III* 126v; Iż Pánná Márya ieft przyrownaná Rożey y Liliey *KrowObr* 95.

W litanii: »panno ... modl się za nami« (36): Pánno czternaſtego roku Iozephowi/ z fkyrey rady Bożey/ roftropnie poſl[u]biona/ modl fię zá námi. Pánno [...] Anyelſkim zwiáftowaniem/ y przedziwnym poczęciem Syná Bożego ofobliwie vczczona/ modl fię zá n. *LatHar* 501; Pánno przez dziewięć mieſięcy SYná Bożego/ bez wfzelkiego ciężaru/ mile nofzająca/ modl fię zá námi. *LatHar* 501, 173, 500 [6 r.], 501 [6 r.], 502 [8 r.], 503 [8 r.], 504 [4 r.].

W formule przysięgi (1): thako my bog pomagay, panna Maria y wfzyfzczy swyaczy *MetrKor* 38/287.

W formule spowiedzi (2): Ia grzeſzny człowiek/ fpowiadam fię Pánu Bogu wfzechmogácemu w Troycy iedynemu/ naſwiętfzey Pánnie Máryey/ wfzyftkim Swięty^m *LatHar* 136, 84.

W formułach zaklęcia (14): Zamawyą ciebye myla panna maria Swyetha maria magdalena, fzwyetha anna y lam syn bozi [...]. Ognyv nierzarſch fzyą boza mocza panni mariey moczą, wfifthkich fwytich pomoczą, ydz wflup nyezafkadzay boza mocza etc. *LibMal* 1544/84v; Nychayczą ochina panni Mariey wloffi panni mariey plaſchcz abi [ogień] nyezafkodzil *LibMal* 1544/85, 1544/84 [2 r.], 84v [2 r.], 85, 86, 89 [3 r.]; iáko to poſpolicie flychamy kiedy wáfzy zaklinátze mowią. Wynidz Dijable Bożą mocą/ pánnny Máryey mocą/ y wfzyftkich fwiętych mocą. *KrowObr* 121.

W wyjaśnieniach alegorii biblijnych (6): *OpecŻyw* 180; *PatKaz I* 7v; a ftego drzewka toyeft ftey myley panny myal vynykńcz nayrofkofzneyfzy kwyatek, yefus criſtus *PatKaz II* 56; przeſz oley rozumyal ymyą panny maryey yfz jako oley zachouaua zelazo od rdze thak grzeſzny tego ymyenya wzyuayą byuayą zachouany od fkody potápyenya uecznego *PatKaz III* 127, 94; iż ziemiá będąc vbłogofłáwiona da owoc fláchetny co fie ná pánnę mátkę fwiętą może duchownie rozumieć. *RejPs* 126.

W charakterystycznych połączeniach: panna (Maryja) bezrowna, brzemienna (2), cna, docześnie urodzona, godna czci (2), przez (bez) grzechu (pierworodnego) (4), lubiezna, mądra (mądrości pełna) (3), młoda, nachędoźniejsza, nadobrotliwsza, nagodniejsza, najniewinniejsza (niewinnością wszystkie przechodząca) (2), naślodsza, osobliwa (osobna) (2), poczęta czyście (przenajczyściej, bez grzechu) (10), poślubiona mężowi, przenaslawniejsza, rozkoszna, smutna (2), szczęśliwa (naszczęśliwsza, przeszczęsna) (3), świętobliwością inne przechodząca (2), uwielbiona w bostwie, od wiekow (w bostwie) stworzona (5), od (z) wieków (z wieczności, od dawna) wybrana (obrana, prze(j)żrzana) (12), zachowana od grzechu; błogosławieństwo panny (Maryjej), boleść (boleści) (16), chwalcza (3), chwala (5), ciało, cnota (3), cudność ciała, czcić (uczciwość) (8), czujność, dziewictwo, frasunek, godność, grob, korona (2), koronowanie, majestat, miłość (3), miłośnik (2), moc (4), napominanie, narod (4), narodzenie (porodzenie) (16), narzekanie (4), nieuczciwość, niewinność, oblicze (3), oblubieniec (7), obraz (wyobrażenie) (17), ofiarowanie (2), osoba (3), pamiątka, płacz (3), płodność, pociecha, poczęcie (21), pokora, poświęcenie (3), powieść, pozdrowienie, prośba (6), przyczyna (15), przyscie (na świat) (4), przywileje, radość(i) (9), rzecz, słow(k)a (12), służba (3), smutek (zasmucenie) (5), Syn (Jezus

Chrystus itd. (8), *śmierć* (2), *troski* (2), *trzeźwość*, *udręczenie* (2), *uśpienie* (2), *uwielbienie*, *wielmożność*, *wysławianie* (2), *wysokość* (2), *wywodzenie* (2), *wzywanie* (3), *zaczne tytuły*, *zaczność*, *zasługa* (3), *żalność* (3); *poselstwo do panny (Maryjej)* (4), *słowa anjelskie*; *Syn z panny (Maryjej)*, *wcielenie Chrystusowo*; *nabożeństwo ku pannie (Maryjej)*, *poselstwo* (2); *pieśń (śpiewanie, pienie) o pannie (Maryjej)* (4), *pisma święte*; *panna (Maryja) Boga chwali*, *daje błogosławieństwo*, *grzechu nie miała*, *miała ślub czystości*, *nacięższą mękę cirpiała*, *narodziła (urodziła) się* (6), *pokłękła*, *czystością słynęła (słynie)* (2), *panieństwo ślubila*, *ukazowała się [komu]* (2), *Synaczka żywiła*; *mieć widzenie panny (Maryjej)*, *prosić* (3), *rozmiłować się*, *stąpić w żywot* (6); *rzec do panny*, *stąpić w żywot*, *uciekać się*; *z panny (Maryjej) począć się* (3), *wziąć (wzięte) ciało (naturę ludzką)* (8); *dać cześć i chwałę pannie (Maryjej)*, *modlić się* (2), *objawić* (2), *ofiarować Syna*, *opowiedać ((o)powiedzieć)* (7), *podziękować*, *polecać się*, *spowiedać się*, *zmurować kościół*, *zwiastować* (9); *pannę (Maryję) bluźnić*, *(u)błogosławić* (11), *chwalić* (6), *czcić*, *hańbić*, *lżyć*, *mieć za matkę*, *mieć w poczesności*, *objawić* (12), *obrać (poświęcić, przeźrzeć) matkę (za matkę)* (7), *począć* (7), *poślubić*, *prosić* (2), *pozdrowić (pozdrawiać)* (3), *sławić (wysławiać)* (2), *(po)sromocić* (6); *prorokować (proroctwo) o pannie (Maryjej)* (8), *śpiewać*; *wcielić się w pannie*.

Fraza: »czas panny Maryjej« [w funkcji wykrzyknika wyraża zdumienie, zaskoczenie] [szyk zmienny] (3): *OrzQuin D2v*; *ktoż mie to [...] w te żelázá władził. Odpowie Straż. [...] dowiedz fie gdy cie we dnie ná plác wywioda. Tu Skotnicki/ Czás pánnny Máriey GórnDworz S7 [idem] WerGość 248.*

Wyrażenia: »(nad wszytki) błogosławiona (a. przebłogosławiona) panna« [w tym: *nabłogosławniejsza a. nabłogosławieńska* (2), *przenabłogosławniejsza* (1); *panna Maryja* (81)] = *beata virgo Maria JanStat* [szyk 94:19] (113); *OpecŻyw* 110, 146, 164v, 190, [192]v; *OpecŻywSandR nlb* 6; *myła panna przenablogoŝlawnyeyfcha była począta w proroczech przeŝ nathchnyeny ducha ízwýyatego PatKaz II* 54, 55, 57, 79; *O nadoŝtoynyeyfza (nyeuyafto) {panno} nad wízytky blogoŝlawyona PatKaz III* 107, 116, 128v; *SeklWyzn e4v*; *KrowObr* 153, 155v, 158, 160v; *GórnDworz Yv*; *RejPosWstaw* [41⁴], [143²]; *wiem błogofławiona Pánno/ ífz od ciebie nikt bez poćiechy nieodchodzi SkarŻyw* 173, 173; *GrabowSet V3v*; *DZiŝieyŝzego dnia Błogofławiona Pánna Márya/ dziećiątko Páná IEzulá ofiárowála w Kościele LatHar* 402; *O Pánie Boże/ któryŝ chciał áby Słowo twoie/ po Anyelŝkim zwiáftowánium/ z żywotá błogofławioney Pánny Máryey/ ciáło przyięło LatHar* 405; *Przez cię niech mamy przyŝtęp wolny do Syná/ o błogofławiona Pánno/ któraŝ łáfkę náłázła LatHar* 485, + 6, [+12], [++]v, [++2], [++2]v (70); *WujNT* 194 [2 r.], 195, 227, 397, 716; *SarnStat* 4, 258, 370, 1067, 1085, 1120; *SiebRozmyŝl F2*; v *ktorych [katolików] czeŝć twoiá przebłogofławiona Pánno cála y nienáruŝzona zoŝtáie SkarKaz* 578b.

»panna Bogarodzica« (2): *Ieŝcże Małgorzácie czerzy fię látá nieŝpełniły/ á czytác iuŝz y godzinki Pánny Bogárodzice mowić vmiála. SkarŻyw* 159, 510.

»(nad wszytkie) chwalebna (a. przechwalebna), wielebna panna« [w tym: *na(j)chwalebniejsza* (4), *przenachwalebniejsza* (2), *nawielebniejsza* (1); *panna Maryja* (13)] = *beata virgo Maria Miech, JanStat; gloriosa Maria Miech; gloriosissima Virgo Maria JanStat* [szyk 25:6] (16:15); *BierRaj* 21v; *OpecŻyw* 190 [2 r.]; *O naychwalebnyeyfcha panno nácząfchnyeyfze twoye począczye {było} PatKaz II* 20, 29v, 35, 52v, 56; *PatKaz III* 117; *MiechGlab* 71 [3 r.]; *náŝzymi modlitwámi niegardz w potrzebách/ ále od niebeŝpietznóŝci wízyftkich/ wybaw nas pánno chwalebna y błogofławiona. KrowObr* 160v,

160v, 220; bo Pan Kriřtus Bog prawdziwy/ nrodził ųy człowiekiem z wielebnej panny Maryey lat od ųtworzenia ųwiat 3963. *LeovPrzep* Hv; *RejPos* 306v; *SkarŻyw* 458; PANNO/nad wųzytkie chwalebna od wieku/ Corko/ maųzonko/ matko wųzechmocnego *GrabowSet* L2v, X4; O Panno przenachwalebnieyųza/ przedųiwn dųių na duųzy y na iele niebieųkiej chwaųy ialnoųci ozdobiona *LatHar* 410, 101, 106, 224, 409, 413, 455, 483; *SarnStat* 4, 1067, 1227.

»panna (jest, bya) cudna, piekna, ųliczna; cudnoųc panny« [*w tym: nacudniejsza (1); panna Maryja (3)*] [*szyk 7:4*] (6:2:2; 1): *OpecŻyw* 28v; *PatKaz II* 58; czlouyeczce pathrz jako uyųoko maų mylouacz [...] maryl ųzlyczn pann *PatKaz III* 92v; bo panna maria nyetelko na duųy ale teų na czyele bya naczudnyeyųųa *PatKaz III* 108v; W paryzu yeden ųtudent chczyal uydzyecz czudnoųzcz panny maryley *PatKaz III* 123, 91, 118v, 120v [2 r.], 122v, 124.

»dostojna (a. przedostojna) (jest) panna; dostojnoųc (a. dostojeņstwo) panny« [*w tym: przenedostojniejsza (11), nadostojniejsza (2), nad wųzytki dostojniejsza (1); panna Maryja (10)*] [*szyk 20:12*] (24;8): Ale panna Maria ieųt nųwieųų/ ij nad wųųytki doųtoynieyųų *OpecŻyw* 180v, 13, 24, 38, 178v; obral pan bog th przedoųtoyn pann bycz ųchouanyem boųtwa ųwego *PatKaz II* 24; A przeto tey panny doųtoynoųczy w yey poczczyu rozum czlouyeczcy doųycz nyemoze *PatKaz II* 35, 28v, 31, 37, 37v, 44 (13); *PatKaz III* 107; Iuų ųtanu/ cnot/ narodu/ y doųtoieņųtw tey panny nam tu wyliczc nie trzeb *RejPos* 271v; *LatHar* 7, 66, 67, 219, 232 (12).

»panna (jest) ųask(i) pena (a. napeniona), ųaskawa« [*w tym: naųaskawsza (1); panna Maryja (6)*] [*szyk 7:6*] (7:6): *OpecŻyw* 40v; o ųaskaua a lutoųczyua O naųlodųza panno maria *PatKaz I* 18, 2v; O zayųte ta panna zwyecznoųczy ųask boųkych yeųt napenyona *PatKaz II* 28v; *PatKaz III* 91; Lųkwa Panno ty nas zchoway o Mary *KrowObr* 173; *BialKat* 231; *GrabowSet* P, V3v; *LatHar* 476, 482, 490; *WujNT* 194 marg.

»mia panna« [*w tym: namil(ej)sza (5); panna Maryja (5)*] [*szyk 185:7*] (192): Panno namileyųų/ raczyų ųie ųmilowatz *OpecŻyw* 19v, 7, 20v, 26v, 29v, 85v (22); *PatKaz I* 13v, 18v; a boczyem przel [!] t myl pann ųtalo ųy zbauyenyeludzkye *PatKaz II* 22v; wųzythky yne ųtworzenya ta myla panna yeųzcze zwyecznoųczy przeuyųųy *PatKaz II* 24v; yze po ųynu boųym nyemogl bycz czlouyek ųzwyaųųųy y bogu myųųchy jako t myla panna *PatKaz II* 26; Otocz ųylna myloųzcz byla tey myley panny yųz bog obral y ųwoy mathk *PatKaz II* 42; o nayeųcznyeyųze twoye poczczye myla panno *PatKaz II* 82, 19, 20, 20v, 21, 21v [2 r.] (153); *PatKaz III* 90v, 91; Sczeųznaųz tho bila chwyųy kyedizų thy myla panno ųwego ųyna pocza y porodziela. *LibMal* 1549/148v, 1544/83v, 84v, 85, 89 [3 r.]; *RejPos* 272, 273, 303v, 305v, 306v; *SkarŻyw* 244.

»mioųciwa (a. miosierna), lutoųciwa panna« [*w tym: mioųciwa, litoųciwa (1); panna Maryja (3)*] [*szyk 7:1*] (5:4): Panno ofobliw Miedzy wųųemi lutoųciw/ Rozwizawųųy grzchy ijųt/ Vczyņ ns ciche czyųt. *OpecŻyw* 190; O mioųciw/ o lutoųciw/ O flodk panno Mari. *OpecŻyw* 190v, [27], 41; *PatKaz I* 18; *PatKaz II* 62v, 64v; *LatHar* 482.

»modlitwa do panny, o pannie« [*zawsze z przydawk, w tym: do panny Maryjej (11)*] [*szyk 14:5*] (15:4): *SkarŻyw* 583; Modlitw o bųogolawionej P.Maryey/ y rodzicch iey. *LatHar* 465; W Advent Modlitwy Koųcielne do tey Panny. *LatHar* 479; Naydųiefz wicey modlitw do tey S. Panny/ w pierwųzym rozdųieleniu. *LatHar* 490, 7, 37, 47, 227, 362 (16); *SiebRozmyųl* [A2]v, [A4]v.

»nabożeństwo ku pannie« [zawsze z przydawką; w tym: ku pannie Maryjej (1)] (3): O ZOLTARZV, KORONCE, Y WIANKV BLOGOSLAVVIONEY PANNY MARYEY. NAVKA. (*marg*) Nabożeńtwa rozliczne ku P.Máryey. (-) *LatHar* 506, 478, 506.

»najaśniesz (a. przenajaśniesz) panna« [w tym: panna Maryja (1)] (2): *OpecŻywPrzedm* C4v; O Przenaiśniefza y przenaślawniefza P.Márya/ mátko Pána nálezgo Iezufa Chrystufa *LatHar* 228.

»panna nad pannami, panny przechodząca« (3:1): Ale iż panná Mariá matuchna bożá/ ieft panna nad pannami/ ktorá przed łobą niemá pirwé/ anij po łobie má takowé panny wtore *OpecŻyw* 187v; *KrowObr* 162, 176; BAdż pozdrowioná [...] Pánno panny przechodząca/ święta miedzy świętymi pierwfze mieśce maiąca *LatHar* 484.

»roku od porodzenia panny Maryjej [+ liczebnik]« = roku od narodzenia Chrystusa przez Marię, tj. od początku nowej ery (1): Dan w Krakowie [...] Roku od porodzenia panny Mariey we trzydzieci pięć po tifiączu y piącifet. *GlabGad* A4.

»ślachetna (a. przenaślachetniejsza) panna; panny ślachetność« [w tym: panna Maryja (2)] [*szyk* 4:1] (4;1): *OpecŻyw* 183; *PatKaz II* 45; Lucas [...] ydzye aż do adama przełz łyedmdzyefyath y czterzy rodzaye fkađ możemy wzyącz uyuod o tey panny śzlachethnośczy *PatKaz III* 108; Z Máryey śláchetney Pánny/ národził fię człowiek práwy *ArtKanc* M12v; *LatHar* 550.

[»światłonośna panna«: Tá bowiém iáko mówi S. Ephrem/ ieft nádzieią oyców náleznych [...] kártą Bołką/ wzyfłkich Xiężną ośtrożną y światłonośną Pánną *SokolJanPoseł* 97.]

»święta (a. prześwieta) (jest) panna; świętość panny« [w tym: na(j)świetsza (108), przenaświetsza (8); panna Maryja (35)] [*szyk* 116:70] (185;1): Tę regułę [...] tą náfwiétfłá panna chowala/ iż pocżewłfy od zaraniá/ aż do trzetzié godziny na dzień wftawicźnie na modlitwie była. *OpecŻyw* 2v; Przeto też ty grzełfny człowiecze/ przykładem panny náfwiétfłé/ ciełs iako możełs zranioné dzieciátko *OpecŻyw* 23; Zaloftz ij vdřęczenié náfwiétfłé panny Marie o mękę łwego milego łyna. *OpecŻyw* 89, 2, 7v, 9, 9v, 11 [2 r.] (48); *OpecŻywSandR nlb* 3v, 6; *PatKaz I* 15; O przenaśzwyatfza panno [...] przyrownam ły czyą nyebu vyłfzafz yefth *PatKaz II* 27, 25, 26, 26v, 29, 34v (20); przeto rzeki yłfyá łzwyaty s łzwyatey panny narodzył *PatKaz III* 133v; Iufch chcemy oglądacz łzwyatofzcz maryey panny *PatKaz III* 140v, 144; *LibMal* 1544/84; pánno Święta/ day mi moc náprzećiwko nieprzyacielom twoim. *KrowObr* 162, 162; *RejAp* 51v; *GórnDworz* T3, Yv; Napirwey wćzyć łie mamy/ iákiefy cźći á chwały potrzebuie y thá pánná łwięta *RejPos* 306v, 199, 269v [5 r.], 272 [4 r.], 273 [2 r.], 303v [3 r.] (25); *RejZwierc* 129; *SkarŻyw* 242 *marg*, 312, 358, 373, 393, 398; *CzechEp* 80; *ReszPrz* 37, 43, 113; *ReszList* 149, 161; *GrabowSet* V3v; ANyol Pánłki pofelłtwo z niebá przyniołł do Pánny łwiętey Máryey *LatHar* 10; Táč to ieft łwięta pánná/ która pániefłtwo w cále záchowálá/ grzechu fię wwiárowálá *LatHar* 462, 47, 65, 67, 137, 173 (29); *WujNT* 278, 309, 330, 397, 692 (10); *SiebRozmyśl kt*, [A2], [A4]v, B [2 r.], F3v (24); Anyol tę przeświętą Pánnę nád wzyfłki niewiáłty z poruczenia Bozkie⁸⁰ przekláda. *SkarKaz* 578b, 577a, 579a *marg*; *SzarzRyt* Av.

»święto panny« [zawsze z przydawką; w tym: panny Maryjej (5)] [*szyk* 5:1] (6): Dżis też ieft przenaświétfłé panny Marie łwięto *OpecŻyw* 9v; *PatKaz I* 1v; *PatKaz III* 154; *RejPos* 304v *marg*; *LatHar* 402; To prorocłtwo pełni fię wftawicźnie/ kiedy kościól ł. powłzechny obchodzi łwięta Pánny błogofławioney *WujNT* 195.

»panna wybrana« [szyk 1:1] (2): *PatKaz I* 18v; boczyem ona wtayemnychach bołkych uybrana panna y matka boga uyerneho *PatKaz II* 40v.

Zestawienie: »panna Maryja« [szyk 939:113] (1052): *PowUrb* +v, +2v [2 r.]; *MetKor* 38/287, 59/75; Ale panna Mariá byla nienarullfona w łwym panieństwie *OpecŻyw* 181, 1v, 3, 4v, 7, 7v (59); *OpecŻywSandR nlb* 2 [7 r.], 3v [4 r.], 4, 5 [3 r.], 6; *PatKaz I* 1, 1v [3 r.], 2 [2 r.], 2v, 3v (39); *PatKaz II* 21 [3 r.], 23v [4 r.], 24, 25, 25v [3 r.] (54); yłz przed wlytkym łtworzenym byla marya panna przełrzana matką bożą *PatKaz III* 88; bog obyauyl panną maryą przed łamym yłz narodenym *PatKaz III* 103v, 87 [2 r.], 87v, 89v, 90, 90v (99); *MiechGlab* *7v, 71, 72; *WróbŻolt* nn; *RejPs* 126 marg, Ff4v; *LibMal* 1544/84 [2 r.], 84v [3 r.], 85 [3 r.], 86, 1554/189; *SeklWyzn* e4v [2 r.]; *SeklKat C* [2 r.], P3 [2 r.], P3v [3 r.]; *KromRozm I I*; *MurzNT* 93v; Przytzyń łie panno Márya [...] do Pána Bogá *KrowObr* 161 v, 10, 41v, 46v, 59, 95 (111); *Leop Luc* 1 arg; *BibRadz I* 63c marg, *Matth* 1 arg; PANNá Márya wyłzłá ieft s pokolenya Iudá/ z oycá Ioáchymá á mátki Anny *BielKron* 136v, 131v, 132, 135, 136v, 137 (23); *GrzegRóżn C3*, G4v; *RejAp* 60v, 99, 111v; *GórnDworz* T2, T3, T3v; *HistRzym* 124; *RejPos* 271, 304 marg, 306v marg; *BiałKat* 226 marg [3 r.], 373v; *KuczbKat* 25 [2 r.]; *WujJud* 46, 218v; *RejPosWstaw* [41²]v, [143²]; *CzechRozm* 36, 39v, 58, 62v, 145v (20); *SkarJedn* [A*2]v, 232; *SkarŻyw* 242, 299, 309, 583 marg; *MWilkHist G*; *CzechEp* 80, 157, 158, 161 [2 r.], 171 (34); *NiemObr* 97 [2 r.], 121 [2 r.], 138, 144 [2 r.], 162; *ReszPrz* 77, 78, 79 [2 r.]; *ReszList* 159; *WerGośc* 217; *BielSjem* 8; *ArtKanc* A4v, A5v, C9; BAdź pozdrowioná Panno Márya/ łłuzebnico przenaświłtłzey Troyce napokornieyła. *LatHar* 38; Więcey P. Maryą czćic mamy/ niłzi inłze łwiłte. *LatHar* 475 marg, [+ +2] [2 r.], [+ +4], 7 [2 r.], 24, 25 (66); Kátholicy błogosłáwiá Pánnę Máriá. *WujNT* 195 marg; nietylko łámá Pánná Mária pánieńłtwo byłá łłubiłá/ ále y Ioseph przez nię *WujNT* 227, przedm 6, 33 [2 r.], *Matth* 1 arg, s. 3 [2 r.], 4 [10 r.] (50); *SarnStat* 4, 370, 1067, 1086; *SiebRozmyśl* [M2]v; *SkarKaz* 549a, 578b marg; *KlonWor ded* **2v. Cf *Fraza, Wyrażenia, Zestawienia*. [Cf też znac. 7.]

Zestawienia w funkcji nazw modlitw: »godziny (a. godzinki) panny Maryjej, Bogarodzice« [szyk 19:1] (19:1): ktore łá vtzynki Dijabelłkie [...]: Iáko ieft/ [...] Rożáne wianki/ y godzinki panny Máryey mowić *KrowObr* 61v; Nád połpolite modlenie godzin kápłáńłkich/ Pánni Máryey godziny/ łiedm pólłmow y zá vmárłe przydawał *SkarŻyw* 412, 159; Małz iá [modlitwę] w Rzymłkich godzinách Pánni Máryey *LatHar* 206 marg, 12, 21 marg, 24 marg, 41 marg, 50 marg (17).

»hymn panny Maryjej« = *Magnificat* (4): Má w ten dzień miełce Hymn błogosłáwionej Pánni Máryey. *LatHar* 408, +6, 65, 575.

»hymn o pannie Maryjej« (1): Hymn Kołcielny o błogosłáwionej Pánni Máryey. *Aue maris Stella*. *LatHar* 405.

»koronka panny« [zawsze z przydawką; w tym: panny Maryjej (8)] [szyk 8:1] (9): *KrowObr* 149v; Koronká záłię tey Pánni/ przezwiłko łwoie zdawná ma/ od korony/ drogimi kámieńmi ołádzoney/ ktorym tytułem/ y onę nam ná pámieć przywodzi niewiáłtę/ w księgách obiáwienia Ianá ł. łłóńcem przyodzianą/ á ná głowie koruną przełiczną z dwunałtu gwiazd ozdobioną. *LatHar* 509, 509 marg, 510, 513, 514, 524, Aaa4, Aaa7.

»litaniya do panny Maryjej, panny Maryjej« (4:1): Y ták áż do odpráwienia łzełcidzięłat Zdrowych Máryi/ nabożeńłtwo łwe prowadzić/ przeplátáiąc wierłze połožone máłlo co wyłłzey/ w tymże

rozdziale/ w Litáníey B.Páńny Máryey/ z Anyelkím pozdrowieniem *LatHar* 525; Litániá troiáka. Do Pána Iezufa [...] Do B.P.Máryey [...] Do wlyzftkich Śwíetych *LatHar* Aaa5v, 499, 501 *żp*, Aaa4.

»panny Maryjej ogrodek« (1): (*marg*) W kłafstorze [*dziecko*] nienautzy fie fluzyc Pánu Bogu. (-) Bo mu naprzod vkażá y podadżá/ Páńny Máriey Zołtarzyki/ ogrodki/ wianki/ y koronki. *KrowObr* 149v.

»pozdrowienie (a. pozdrawianie) panny Maryjej« = *modlitwa „Zdrowás Maryja”* (3): powiedz mi: dla czego nas vczóno przy pácierzu zarázem ARchányelkíego pozdrowienia? Cóż? ábo iáka modlitwá íeft. [...] Názywał to óciec mój/ á widzę iż wedle pílmá Pozdrowienie páńny Máryey [...]. (-) Stárożytnie vczóno tego pozdrowienia: kthórym Archányól Gábryel pánnę bożá rodzióielkę pozdrawiał. *BiałKat* 223v; *WujNT* 194 *marg*, 195.

»rozmyślanie panny Maryjej« = *modlitwa wchodząca w skład rózańca* (1): NAprzód mówić Paóierz/ Zdrowę Máryią/ y Kredó: Potym Rozmyśláńia pięcioronaóście Páńny Máryiéy/ á zá káżdym rozmyśláńiem mówić Paóierz íeden *SiebRozmyśl* F2v.

»rożaniec panny Maryjej« (1): Rożáńiec/ álbo Wianek Duchowny B.Páńny Máryey/ z krotkím wznowieniem żywotá y ómieró Páńkíey. *LatHar* 516.

»wianek panny« [*zawsze z przydawką; w tym: panny Maryjej (18)*] [*szyk 18:1*] (19): s fáłżowawfzy [*Psalterz Dawida*]/ Rożánym wiankiem Páńny Máryey názwáli *KrowObr* 151v, 61 v, 149v; Piętnáóście táiemnic Zywotá Pána Iezufowego/ ktore przy mowieniu Wianká P. Máryey vważáć mogą. *LatHar* 515, 397, 507 *żp*, 508 *marg*, 510, 513 (11); *SiebRozmyśl kt*, F2 [2 r.], F3 *żp*. Cf »Bractwo Wianka Panny Maryjej«.

»zółtarz(yk), psalterz panny Maryjej« [*szyk 31:1*] (29:3): Powiedá Papieóf iz Zołtarz lepózy Páńny Máryey ánífli Dawidá Proroká Bozego. *KrowObr* 156v *marg*, 149v, 156 [3 r.], 156v [3 r.], 157 [6 r.], 157v [3 r.] (24); Bo co íię wolnieyfzym w Płáterzu Páńny Máryey dłużey przełóżyło; to zábáwionym w Wianku ná trzy częóóć krocey íię rozdzieliło *LatHar* 508; Zołtarz B.Páńny Máryey/ [...] Pierwfzy dżeóiątek. Wierzę w Bogá Oycá. áż do końcá. Oycze náfz. y trzykroó Zdrowás Márya. *LatHar* 526, 507 *marg*, 513, 514, 527 *żp*, Aaa4v, Aaa8.

Zestawienia w funkcji ówiát maryjnych: »dzień (a. ówiéto) Narodzenia, Narodzenie panny« [*zawsze z przydawką; w tym: panny Maryjej (29)*] = *festum Nativitatis Mariae, Nativitas Mariae JanStat* (ówiéto obchodzone 8 wrzeóńia) (17:14): *FalZiół* V 113; *KrowObr* 174 [2 r.], Vu3; *Leop* AAA4v; Vczynił Syem w Wolborzu ná Pány y Rycerftwo Polfkie/ ná dzyeń národzenia Páńny Máryey *BielKron* 383v, 362v, 375v, 412; *SienLek* 35v; *SkarŻyw* 460 *marg*; *ReszPrz* 113; Národzenie dżío obchodżimy ówiétey Páńny Máryey/ Alleluia. *LatHar* 412, ++5 [2 r.], 411, 684, Aaa4; *WujNT* 1 *marg*, 397, Vvvvv4; NAprzód do obieráńia Sędziów/ Séymiki tym Woiewóódtwóm íkłádamy [...] ná piérwfzy Poniedziálek po Národzeniu Páńny Máriiéy *SarnStat* 867, 723, 725, 727, 730, 733 (10).

»dzień (a. ówiéto) Nawiedzenia, Nawiedzenie panny Maryjej« = *festum Visitationis Virginis Mariae JanStat* (ówiéto obchodzone 2 lipca) (10:7): *MetrKor* 34/133; Mathis Rayeczki [...] we Srzode wocstawá Nawyedzenia panni Maríey 1548 dobrowolnye przed vrządem zeznal *LibMal* 1548/142, 1543/76v; *KrowObr* 173 [2 r.], Ss4v; *BielKron* 305v; Ewányelia ná dzień náwiedzenia páńny Máriey/ ktorá nápiíal Lukáfz s. *RejPos* 303, 304 *żp*; *LatHar* [++4], 406 [2 r.], Aaa4; *WujNT* 190 *marg*, Vvvvv4; *SarnStat* 1 725, 1227.

»dzień (a. święto) Oczyszczenia, (święto) Oczyszczenie panny Maryjej« = *festum Purificationis B. M. V. (święto obchodzone 2 lutego)* [szyk 9:1] (6:4): *KrowObr* 89v; *SkarJedn* 318; *SkarŻyw* 113 żp; Anno Domini 1587 W Piątek przed św. Maryją oczyszczeniem Panny Maryei. *ZapKościer* 1587/70v; Oczyszczenie B.P. Maryey. albo święto Gromnic. *LatHar* [++v], 402, Aaa3v; Ewangelia na dzień P. Maryey oczyszczenia. *WujNT* 198 marg, Vvvvv3v; *SarnStat* 726.

»dzień Ofiarowania, Ofiarowanie panny Maryjej« (*święto obchodzone 21 listopada*) [szyk 5:1] (3:3): [papież Sykstus] Święta ty święcić wstał których przed tym nie święcono/ Poczęcie y Ofiarowanie panny Maryey/ s. Anny/ s. Iozephá/ s. Francyzka *BielKron* 189v; *LatHar* + +6, 413, 684, Aaa4; *WujNT* Vvvv4.

»dzień (a. święto) Poczęcia (czystego, niepokalanego), Poczęcie (niepokalane) panny« [zawsze z przydawką; w tym: panny Maryjej (17)] — *festum Conceptionis Immaculatae B. M. V. (święto obchodzone 8 grudnia)* [szyk 18:2] (14:6): *PatKaz I* 2 [2 r.]; yż wnyebye dzyż sylne vyeſyelye y szwyato poczaczya czyſtego tey myley panny *PatKaz II* 86v, 52v; *KrowObr* 171, 171v, Tt4v, Vu3; *Leop AAA2*; *BielKron* 189v; *OrzQuin* Y2; tamże na dzień święty poczęcia Panny Maryey/ Sigmuntá [...] Krolem Polkim obwołáli *StryjKron* 707; *LatHar* ++6v, 414, 684, Aaa4; Iako wstałwiono iest święto Troyce S. Bożego Ciála/ Poczęcia Panny Maryey/ y niektore inne. *WujNT* 349, 1 marg, 397, Vvvvv3v.

»dzień panny Maryjej Śnieżnej (a. którą Śnieżną nazywają); panna Maryja Śnieżna« = *festum B. M. V. ad Nives (święto obchodzone 5 sierpnia)* [szyk 5:1] (5:1): W dzień Panny S.Maryey/ którą Śnieżną od cudu nazywają. *LatHar* 408, [++4]v, 481, Aaa4; Ewangelia [...] w dzień Panny Maryey Śnieżnej. *WujNT* 240 marg, Vvvvv4.

»Wniebowzięcie, dzień (a. święto) Wniebowzięcia (a. wzięcia w niebo, a. Wniebowstąpienia) panny« [zawsze z przydawką; w tym: panny Maryjej (25)] = *dies Assumptionis Mariae Virginis JanStat (święto obchodzone 15 sierpnia)* [szyk 21:5] (18:8): *PatKaz I* 1v; Też lecie po świętey Margorzęcie/ aż do panny Maryej w niebo wzięcia: niemafz pułzczać krwi *FalZioł V* 57, V 91; *KrowObr* 94v, 173v; *BielKron* 171, 367, 387; *StryjKron* 757; *NiemObr* 121; W dzień w niebo wzięcia przenachwałebnyey Mátki Bożey/ P.Maryey/ y przez oktawę. *Antiphoná Kofcielna. LatHar* 409, [++4]v [2 r.], 123, 515, Aaa4; Nowowiernicy dzisieyzy/ wymázáli z kalendarzow fwoich napřednyey święto W niebo wzięcia Panny błogofławioney. *WujNT* 397, 236 marg, 240 marg, 397 marg, Vvvvv4 [2 r.], Yyyyy4v; Działo fie w mieście Kálifzu naziutrz po Wniebowzięciu Błogofławionéy Panny Máriiéy/ Roku Pánfkiego 1264. *SarnStat* 258, 743; *SiebRozmyśl* L3v.

»Zielna panna Maryja; dzień panny Maryjej Zielnej« [szyk 5:1] (5:1): *KrowObr* 94v, 95 żp, Tt3v, Vu3v; Gdy pełnia Miefiacă krwi nie pułzczay/ Lecie też po S. Margorzęcie aż do zielney panny Maryey Goski *; Rużył fie krol z Tolmy w dzień panny Maryey zielney *BielKron* 306v.

»dzień (a. święto) Z(w)iastowania, Z(w)iastowanie panny« [zawsze z przydawką; w tym: panny Maryjej (8)] = *festum Annuntiationis B. M. V. (święto obchodzone 25 marca)* (6:3): *RejPos* 305 żp; fkażuiem/ [...] aby też y Ormiánie święto Ziáftowania P: Maryey dnia 25.Márcá [...] święćili. *SkarJedn* 318, 318; *SkarŻyw* 582; *LatHar* [++2], 397, 404; *WujNT* 190 marg; *SkarKaz* 276b marg.

Zestawienia w funkcji nazw kościołów i innych obiektów kultu: »kaplica Wniebowzięcia Panny Maryje« (1): A przelzto wełzmy thy modlitwy. [...] a zawyefzy ye w kaplyczy kthora rzeczona yeft wnyebo wfyżczya panny Marie. *PowUrb* +4.

»klasztor Panny Maryjej« (1): ifz przy káplicy gdzie były zakonniczki S. Fráncífzká/ [...] á nie w kłafztorze Páunny Máryey vmárl *SkarŻyw* 546.

»kollejjata Panny Maryjej« (1): [*Mieszko Stary*] w Kálifzu v S. Páwłá pogrzebion gdzie dziś Collegiatá páunny Máriey *BielKron* 357v.

»kościół Panny« [zawsze z przydawką; w tym: panny Maryjej (24)] (odnosi się do różnych kościołów) = *ecclesia S. Mariae Miech* [szyk 26:1] (27): Wfzakoż iefzcze tam [w Kijowie] fą dwa znamienite kościoły/ ieden panny Marijej/ drugi fwiętego Michała *MiechGlab* 5, 9; *KrowObr* 135, 219v [2 r.]; Był też záfię w Ieruzálem fzyptal z kościołem páunny Máriey który zowá Templárki *BielKron* 346, 162, 170, 187, 322v, 359 (9); *HistRzym* 123v; *StryjWjaz* C; Drugi raz tákże oteyże godzinie w kościele Páunny Bogárodzice/ vyrzał wielki poczet pánienek *SkarŻyw* 510, 172, 173, 498, 507 [2 r.], 508 [2 r.], 546, 580.

»kościół Panny Maryjej Maioris albo Nives, Panny Maryjej Więtszej, Panny Naświętszej, który zowá ad Nives« [szyk 2:1] (1:1:1): iz Papieřz w Rzymie pierwřzą Proceřfą ná Wielkęcnoć/ do kościołá Panny Máryey więtfzey tzyni. *KrowObr* 146; A tám ftąd potym do Páunny Máryey *Maioris*, álbo *Nives* kościołá wędrowáli *ReszList* 161, 156.

»kościół Panny Maryjej ad Martyres« (1): Pořwięcenie kościołá P.Már. *ad martyres*, w Rzymie. *LatHar* [++3].

»kościół Panny Maryjej na Piasku« (2): ktore [kościóły] iefzcze y dziś ftoią drugie/ w Krákwie v S. Ianá/ [...] we Wrocławiu S. Wincenthego/ páunny Máriey ná piáku [...] *BielKron* 354v, 387v.

»ołtarz panny Maryjej« (1): gdy raz wedle zwyczáiu/ v tegořz wielkiego ołtarza Páunny Máryey/ naboźnie fię modlił *SkarŻyw* 570.

Zestawienia w funkcji nazw zakonów i stowarzyszeń religijnych: »Bractwo (dobrze żyjących) Panny Maryjej (szpitala della Scala)« (5): Ieft w Sennie bráctwo iedno/ řwieckich ludzi/ ktore zowiá bráctwo dobrze żyjących Páunny Máryey fzyptalá/ de la fkalá *SkarŻyw* 460, 460 *marg* [3 r.]. Cf »szpital Bractwa Panny Maryjej della Scala«.

»Bractwo Wianka Panny Maryjej« (1): nigdyby też [...] Kościoła wfzyřtkiego pářterze/ álbo bractw Wianká Páunny Máryey nie potwierdźili/ álbo odpuřty/ iáko duchownemi fkarby/ ich nie zбоgáćili. *LatHar* 513.

»Zakon (a. Dom) Panny Maryjej (Jerozolimski) Niemiecki itp.« = *Zakon Krzyřacki*; *Ordo (a. Domus) Mariae Theutonicorum (Hierosolymitanorum) (in terris Prussiae)* *JanStat* [szyk 8:2] (10):iz ná on czás krolowie Polřcy z Mázowieckimi kfiáźęty/ [...] pořthápiłi dobrej Części Prufkiey źiemie/ zakonowi temu/ kthory zowá Niemiecki/ páunny Máryey *BielKron* 230v, 203v, 346; MY Brat Páweł z Ruzdorřfu/ Błogořłáwionéy Páunny Máriiéy domu Niemieckiego Ierolimřkiego Miřtrz wielki: Oznáymuiemy [...] *SarnStat* 1085; rozrządzm y ná potym y od tego czáfu do Zakonu nářzég [!] P.Máriiéy w źiemiech Prufkich godné ořoby [...] niech będą przyymowáni *SarnStat* 1099, 41, 1068, 1095, 1120, 1123.

»Zakon Panny Maryjej« [*inne zakony pod wezwaniem Panny Marii*] (2): Philip Tuderty s Florencyey/ [...] nową Regułę wymyślił y wstawił/ którą zakonem Panny Maryey nazwał *KrowObr* 136; Nowy zakon bráciey Iálmuznikow pod regułą S. Benediktá/ panny Máriey przez Papieżá Alexándrá czwartego wstawiony *BielKron* 364.

Inne zestawienia: »chleb Panny Maryjej« = *może chleb poświęcony w święto Matki Boskiej (na Rusi)* (1): Namioty rozbito [...] dwie mili od miastá Moskwy/ [...] tam s przygody gdy wiáthr zátřząfnął namiotem/ ípadł chleb s ńtołą ktory oni zowa [!] panny Máryey *BielKron* 435.

»(niemiecki) śpítal (pod tytułem) Panny Maryjej« = *szpital założony w 1190 r. przez Niemców w Palestynie, dał początek Zakonowi Krzyżackiemu* (2): potym gdy Chrześcíani Akonę pod Saráceny wzięli/ záłożyli w Mieście Niemcy Spítal pod Titulem Panny Mariey/ Roku 1190. *StryjKron* 290, 290 *marg.*

»szpital Bractwa Panny Maryjej della Scala« = *szpital w Sienie* (1): wiele pielgrzymow przez cały rok idąc do Rzymu/ y wracając się/ chorych zostawáło/ y do Senny do onego śpítalá Bractwá Panny Máryey/ de la íkalá/ wiele się ich obracáło *SkarŻyw* 460.

Szeregi: »panna z dzieciátkiem; panna i dzieciátko« (4;2): dał naonym myesczu oltarz zbudouacz y poštauył obraż panna zdzyeczytkyem *PatKaz II* 58v; ale tobye myły fymeonye anyol pouyedzał yż nyeumrzefz ách tą panna y dzyeczytko ogládałz *PatKaz II* 62v, 58 [2 r.], 58v; *BielKron* 135.

»panna (Maryja), (i, a) matka (a. matuchna) (Syna Bożego, Jezu Krysta, boża itd.)« = *Virgo Dei genitrix JanStat* [szyk 59:13] (72): A gdy ku oltarzu przyšli/ matuchna świętá panna Maria/ pokłękneła *OpecŻyw* 26v; Totz íełt panna íłlachetná/ matka bożá milościvá *OpecŻyw* 183, 28, 73v, 125v, 142, 152v, 187v; *PatKaz I* 18v; *PatKaz II* 40v, 61v, 73v; *PatKaz III* 112, 143; *RejPs* 126; *WróbŻółt* nn; *SeklWyzn* e4v; Íż się Syn Boży po zmarthwychwtánium/ naprzod Pánnie Maryey mátcie íwoiey vkazał. *KrowObr* 146, 41v, 146, 152v, 160, 164v, 192; Drugiego roku pánná Márya mátká Pána Iezufá s ciałem álbo s światem ráczyłá íe rozłączyć *BielKron* 141v; *RejAp* 111v; *RejPos* 17, 184v, 199, 305, 307, 312v, 322v; *KuczkbKat* 25; *RejZwierc* 129; *RejPosWstaw* [41⁴], [143²]; Pánná Márya Mátká Boża miáłá flub czyłtości. *SkarŻyw* 242 *marg*; *MWilkHist* G; *CzechEp* 80, 192; Ták y dżífiefyzy kacyrze żądło íwoie iádowite/ ná Pánnę naśwíetfzú Mátkę zbáwícielá náłzego obroćili *ReszPrz* 43, 37; *ReszList* 149; *GrabowSet* X4; Nie íełt też od tego tenże Duch BOŻy/ ábyłmy tę Pánnę y mátkę Bożá [...] czćili. *LatHar* 7, [+12], 7, 48, 67, 232 (24); *SarnStat* 370; *SiebRozmysł* [A4]v, [M2]v. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 4 r.*]

»panna i pani« (1): przed obraż panny maryey ony [*dzieweczki*] przyuyodíchy yey ye poleczyła rzekącz o panno y pany ty dwye dzyeueczky moye czyłte y mlode czyebye náłzladuyące ofyaruýą *PatKaz III* 153v.

»(nie (tylko)) Syn jej (a. boży) (a. (Pan) Jezus, a. Chrystus, a. Pan jej) (ale) i (a, ani) panna« [szyk 6:6] (12): *OpecŻyw* 29; *PatKaz I* 10; twoye na oczoch załzlepenye/ ółzweczyło duřzú y fercze thwoye oczekauayącz począczya y narodzenya tey panny y yey fyna boga *PatKaz II* 61v; pan íefus y marya panna nyechczyely tayemnořczy íwych ízwýatofřczy obyauycz *PatKaz III* 134v; *KrowObr* 156; *CzechEp* 171; *WujNT przedm* 6, s. 4 [2 r.], 195, 200; Modlitwy bárzo piękne do Pána twoiego: Tákże y do naśwíetfzéy Pánnie mátki íego. *SiebRozmysł* [A4]v. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 8 r.*]

»panna z synaczkim« (2): Po czterdzieci dni potym powstała z oney fłopy/ panna í fynáczkim fwoijm *OpecŻyw* 21v; *SkarŻyw* 113.

»(nie tylko) panna i (ale też, a(l)bo) (wszy(s)tcy a. in(n)i święci« [szyk 14:1] (15): *KrowObr* 160v; pocźnie oicá y mátkę przeklinác/ ná koniec fwiętych/ y pánnie Máriey nie przepuścił. *GórnDworz* T2; *WujJud* 218v; *CzechEp* 387; *ReszList* 159; Ty Pánie Iezu Chryfte/ [...] przez modlitwy y zaślugi wielce błogofławioney y wiekuiſtey Pánni Máryey/ y wſzytkich fwiętych twoich/ rácz mię [...] wybáwić z fráfunkow y wciſkow. *LatHar* 276, 155, 156, 328, 615, 630, 644; Czemuż haeretycy zá zle máią Kátholikom/ iż Pánnę naſwiętfzą y inne fwięte/ nádzieią fwą zową *WujNT* 707, 323, 796. [Ponadto w połączeniach szeregowych 6 r.]

W przeni (2) : ábowiem iefli pánná Mária była vlitzką żywotá [...] / wrotá zbáwienia drogá ziednaniá/ [...] tedyćby [...] *KrowObr* 154 v; I Ifáiafz [pokazuje, że Maria była z pokolenia Dawidowego]; zowiąc Márią pánnę/ latoroſłą z korzeniá Ieffego/ oycá Dawidowego. *WujNT* 4.

α. Ze szczególnym akcentem na dziewictwo Marii (423) : Oto panna pocźnie ij porodzi fynd/ którego ijmię Iezus. *OpecŻyw* 184v, 7v, 17v [2 r.], 21 [10 r.], 21v [8 r.], 186v; *OpecŻywList* Cv; *PatKaz I* 9, 12; y napyfal [Zachariasz] kfyągy prorocztwa fwego [...] yfz panna ma poczác wczyfłofczy duchem fzwytym fynd y porodycz boga y czlouyeka/ a uyecznye pánną ma zoftacz *PatKaz II* 59v; bouyem czego {yey} natura dacz nyemogła to mocz botka wnyey fprauyla to yeft przeczyw naturze bycz pánną y rodzycz *PatKaz II* 66v, 31, 43v, 45v, 46, 46v (36); flufzalo cryfłufouy nafzemu mylemu panu fpanny bez mąza fyą bylo ftacz *PatKaz III* 89v, 77, 86 [2 r.], 88, 89, 89v (21); *BielŻyw* 124; *MiechGlab* 72; fwiátá tego Kxiężno y krolewno/ lámá godna być wezwána pánną *KrowObr* 164v, 142v, 153, 200; *BibRadz Matth* 1/23; *BielKron* 19, 94, 132v, 133 [2 r.], 134 [3 r.] (14); *GrzegRóżn* O2; A Iozeph [...] muſiał iſć do miáltá onego Dawidowego y z żoną pánną poſlubioną fobie *RejPos* 18v, 16, 16v, [36]v, 37 [2 r.], 80 (11); *BiałKat* 223v, 228v, 321 [2 r.]; *KuczbKat* 35, 40; *WujJud* 171v; *WujJudConf* 23v; *CzechRozm* Av, 49v, 125, 129 [2 r.], 134 (11); *KarnNap* D2v; Obacz iáko fwięte małżeńſtwo wczczone iefł od Bogá/ iſz fię iednak ácz z pánni/ ále pod zaſłoną małżeńſtwá národził fyn Boży. *SkarŻyw* 243, 242, 358, 393; *CzechEp* 148, 156, 275, 303, 308, 310; *WerGoſc* 208; Bog fię z człowieczeńſtwem fpoil/ Pánnie pánieńſtwo zoftáwił. *ArtKanc* A5v; Przybytkiem Syná Bożego/ Iefł Pánná, fercá czyfłtego/ Ktora męža nie vznála/ Duchem go fwiętych poczęła. *ArtKanc* C3v, A4, A8v, A19v, B3v, B9v (11); *GrabowSet* K [2 r.]; Pánno przed porodem/ Pánno przy porodzeniu/ Pánno po porodzeniu/ [...] Proſzę Cię [...] *LatHar* 487, 333, 384, 480, 501, 528; *WujNT przedm* 6, 31, *Matth* 1/23, s. 4 [3 r.], 5 *marg* [2 r.], 195 [2 r.], *Zzzzz4v*; Mátką bydź/ Pánną zoftác/ nie ludzkiéy to ſiły *SiebRozmyſl* F3v; *KlonWor ded* **2v. [Cf też *Przeni*: *PatKaz I* 10, *PatKaz III* 109, 145.]

W litanii: »panno ... modl się za nami« (2): Święta BOża rodziicielko/ wiekuiſta Pánno Márya/ modl fię zá námi. *LatHar* 634, 615.

W połączeniach szeregowych (4): Ale iſze panna Mariá była mánzolką/ wdową/ ij pánną/ przeto flufłnie tę koronę fobie zaſłuzyla. *OpecŻyw* 188; O fwięta á niepokalána Pánno/ Boża rodziicielko Márya/ Mátko Páná náfzego Iezufa Chryfłufa/ rácz fię zá mną przyczynić *LatHar* 40, 85; *SarnStat* 1086.

W charakterystycznych połączeniach: panna (jest) brzemienna (4); panna po porodzeniu (3), przed porodzeniem (3), przy porodzeniu, w porodzeniu (2); panną żona; chwała panny (Maryjej) (2), cnota (2), cześć, modlitwa (3), nawiedzenie, nienaruszona zupełność, niewinność (2), obraz (wyobrażenie) (5), płkanie, poczęcie (4), pokora, przyczyna (12), świętobliwość, wysławianie, zasługi (5), zwiastowanie, żalność, żywot (4); panna (Maryja) narodzi się (2), nosiła (w żywocie) (2), piastowała, poczęła się (przenajczyściej poczęta) (2), powiła, pocznie (poczęła) (46), porodzi(ła) (urodziła) (48); od panny narodzony; z panny (Maryjej) narodzić się (porodzić się, urodzić się, narodzony, urodzony, narodzenie, porodzenie) (102), począć się (poczęcie) (4), przyść (na świat) (2), stać się, wziąć ciało (3); dać cześć pannie, modlić się (2); pozdrawiać pannę; w pannie się wcielić.

Wyrażenia: »błogosławiona panna (Maryja)« [zawsze z przydawką; w tym: panna Maryja (4)] (6): SkarŻyw 173; prosimy cię/ za przyczyną błogosławionej wiekuiłtey Panny Máryey/ y wŕzytkich Świętych [...] LatHar 630, 87, 156, 414, 659.

»panna Maryja chwalebna« (1): ku chwale wŕzechmogącego Bogá/ y niepokalánéy Panny Máriiéy chwalebny y wŕzytkiéy rzéłzy niebieskiéy [...] vmyłły náłzé ku pokoiowi y zgodzie obróciłimy SarnStat 1086.

»cnotliwa panna« (1): Przydzye ná fwiát łłowo wieczne/ Wiernym łłoim pożyteczne. Z niebá od Bogá połłány/ Przez żywot cnotliwéy pánny. BielKron 134v.

»panna (jest, stała się) czysta (a. przeczysta), osobne czystości; czystość panny« [w tym: na(j)czystsza (13), przena(j)czystsza (6), przeczystsza (1); panna Maryja (18)] [szyk 79:55] (129:1;4): Tatz iéłt ona panna ołobné czyłtołci/ ktoré paniełtwa bylo bogu przyiemno. OpecŻyw 182v, 13, 17, 17v, 19v, 21 (18); PatKaz I 1; Była yedna łługa nabozna panny przeczyltey Maryey PatKaz II 81v, 19, 21v, 26, 30v, 31 (36); WróbŻółt 117; LibMal 1544/84, 84v, 89 [3 r.]; A iako przed porodzeniem była/ tak że też y po porodzeniu/ z ołobliwego daru bożego czyłtą panną zołtała. SeklWyzn F; RejKup 14v; KromRozm I K3v; MurzHist F; LubPs Z3; BielKron 132v, 138, 165; RejPos 271; BiałKat 231; WujJud 143v; BiałKaz G4; SkarJedn 134; dáleko wiecey [...] přętlzą od Bogá na to pomoc tá przeczyltła Panna miálá. SkarŻyw 242; ia ná tey kárucie białey/ czytam czyłtołć y niewinnołć Pánny náświętlzey SkarŻyw 312; á on przed obrázem Pánny czyłtey [...] pokłęknał SkarŻyw 459, 112 marg, 120, 173 [2 r.], 243, 245 (18); CzechEp 220; NiemObr 92, 142; Włtay z Pánny czyłtey náłz gołłciu łálkawy ArtKanc A14v, A7v, A11v, A19, B4 [3 r.], B4v [2 r.] (20); GrabowSet O3, P; LatHar 85, 87, 155, 233, 257, 336, 401 [2 r.]; WujNT 4; SkarKaz 45a, 276b, 576a, 580a; SkarKazSej 685b.

»dostojna panna« (1): Dołłtoyná panna ij niepokalóná dziewitza Maria vŕlyłławłly ty łłowa/ łilno łie załmucila OpecŻyw 3.

»dziewica panna« [w tym: panna Maryja (14)] [szyk: 9:7] (16): OpecŻyw 78v, 81, 110, 141v, 178v; OpecŻywSandR nlb 6; PatKaz II 19; Narodzy łyá prorok přełz małkyego złączenia zdzyeuyczy panny PatKaz III 103, 103v; SeklWyzn B; RejAp 99; SkarJedn 318 [2 r.]; w ktorým [klasztorze] iéłt obraz dołyc zacny błogosławionej dziewice P.Máriei WerGołłc 216; WerKaz 293; SiebRozmyłł Fv.

»panna przez grzechu, bez skazy, bez zmayı, przez makułly« [w tym: panna Maryja (1)] [szyk 7:1] (4:2:1:1): PatKaz I 7; yłz czyłta y přełz grzechu ta panna ma bycz boza rodzycza PatKaz II 67, 45; PatKaz III 91v, 104; Czemułłz tedy zakonowi ná niewiálty łkázone/ y nieczyłte dánemu/ ty Pánno bez

fkazy podlegalz *SkarŻyw* 112, 113; Więc iż Pánná bez zmázy/ chocia porodziłá/ Owfzem czyfłtości więtfzey niżli w mátcie byłá. *GrabowSet* Kv.

»matka panna« (2): Nákoniec od Páná pánicá/ mátká pánná/ vczniowi pánicowi byłá polecona. *WujNT* 300, 383.

»miła panna« (1): A przetofz (zwyecznozfczy bofkyey) duch fzwzyaty [...] {chował y} rządzył czyfłtofzcz tey myley panny. *PatKaz II* 48.

»niepokalana (a. niepokalona), nieporuszona (a. nienaruszona), najniewinniejsza, nieskażona panna; niewinność panny« [w tym: nieskażona ani naruszona (1); panna Maryja (8)] = *intemerata virgo Maria JanStat* [szyk 15:12] (16:8:1:1;2): Panno nieporuffóná/ dziewitwo wybrana/ wezrzy na placz flugi twégo *OpecŻyw* 18; panna boga poczęła kriftufa porodila/ panna niepokalona. *OpecŻyw* 21, 13, 21 [2 r.], 21v; aboczyem ona zwyecznozfczy bofkyey poczata nyczyfthfcha naynyeuyennyeyfcha panna *PatKaz II* 21v; Ale panna Marya nyekazona any naruffóna w yey począczyu zadnem grzechem *PatKaz II* 78v, 60, 60v; *PatKaz III* 104; tak też przed rodzeniem y po porodzeniu nie nárufzoną pánną Márya zoftála. *CzechRozm* 157v; *SkarŻyw* 312; *LatHar* 7, 40, 73, 155, 220 (13); *SarnStat* 1086.

»prawdziwa panna« (1): O Márya (prawdziwa Pánno/ y mátko Bogá prawdziwego) pokaz miłofierdzie nádemną *LatHar* 72.

»święta panna« [w tym: naświętsza (3); panna Maryja (1)] [szyk 6:5] (11): *PatKaz II* 47; Pánná święta y czyfłta/ porodziłá nam Kryfłtá/ nie ftráciłá pánieńftwá. *ArtKanc* B4, B4 [3 r.], B4v; *LatHar* 40, 73, 478; *SiebRozmyśl* [A2]v, [A4]v.

»wiekuista (a. wieczna), zawsze (a. zawsze), ustawicznie, wiecznie panna« [w tym: panna Maryja (10)] [szyk 18:3] (16:3:1:1): *PatKaz III* 90; Broń nas profimy cię pánie zá przytzną Błogofłáwioney Máryey wftháwitztnie pány *KrowObr* 162, 162, 169v; Rácż mi też te wfzyfłtkie rzeczy naświęftza mátko Boża/ y wiekuifta Pánno Márya/ ziednác świętą modlitwą twoią *LatHar* 645, 50, 73, 107, 147, 156 (15); Abowiem fyn Boży nie ládá z pány národzić fię raczył/ ále z tákicy pány/ ktoraby pánną byłá nie do czáfu tylko/ ále wiecznie pánną *WujNT* 195, 293 *marg.*

»wielebna panna« [w tym: panna Maryja (1)] (2): BŁogofłáwioney y wielebney/ wiekuiftey Pány Máryey przyczyná niechay nas/ Pánie/ obroni *LatHar* 414, 87.

»panna wybrana« [szyk 1:1] (2): nykt boga ogarnącz y wzyuoczye nofzyycz nyemoze yedno uybrana nyczyfthfcha panna *PatKaz II* 30v; *RejKup* f4v.

Zestawienie: »panna Maryja« (77): *OpecŻyw* 17v, 188; *PatKaz II* 79v, 83; *KrowObr* 160v, 163; [Pan Krystus] ráczył fie národzić [...] s pány czyfłtey Máriey *BielKron* 138; *RejAp* 99; *Górndworz* T2; *RejPos* 271; *SkarJedn* 318 [2 r.]; *ReszList* 159; *ArtKanc* D5v; *LatHar* 276 [2 r.], 402, 482, 615; *WujNT* 323, 511. *Cf Wyrażenia.*

Szeregi: »dziewica (a. dziewczeczka), (i, a, abo) panna« [szyk 7:5] (12): *OpecŻyw* 3, 18, 141v; fyn bozy zoczca zwyecznozfczy rodzączy, obral foby matką dzyeuyczą maryą o nyczyfthfzą pánną *PatKaz II* 39, 79v; *PatKaz III* 89v, 152v; *RejAp* 100; *RejPos* 271, 342v; Oto dziewicá ábo Pánná (bo Partenos y pánnę/ y dziewicę znáczy [...]) w żywot wieźmie [!] ábo przyimie Syná *CzechRozm* 127, 145v.

»panna, (i) matka (a. matuchna) (boża, Pańska itd.)« [szyk 23:16] (39): bo ona fama matką bożą ij pánną byla/ tzo rzecz iefł nieflychaná. *OpecŻyw* 2v; NAmillfy Iezus [...] przebywál tam [w Nazaret]

z matką fwoią panną czyftą i iz Iozefem/ aż do początku lata trzydziefte⁸⁰ od narodzenia fwego. *OpecŻyw* [34]v, 17v, 22, 137, 190; Oto y wżytek fzywath fyą dzyfz wefely yfch fyą pocżła matka boza czyftha panna wzyuoczye fzywathy hanny *PatKaz II* 86v, 45, 62, 66v, 71; *PatKaz III* 116v; *KrowObr* 160, 162; *BielKron* 138v; *RejAp* 99; *RejPos* [36]v, 287v; *SkarŻyw* 112 marg, 120, 243 marg; *NiemObr* 142; *LatHar* 72, 147, 155, 156, 233 (10); tak też wierzymy/ iż ciało fwe święte przewiodł [...] przez nienarufzoną zupełność Panny Mátki fwoiey *WujNT* 81, 3, 123, 136, 310, 533; *SkarKaz* 576a. [Ponadto w połączeniach szeregowych 3 r.]

»panna, (i) (boża) (po)rodzicielka (a. Bogarodzica)« = *Deipara virgo Murm* [szyk 9:6] (15): *PatKaz III* 115; *Murm* 1; *KrowObr* 163; kthórym [pozdrowieniem] Archányól Gábryel pánnę bożą rodziciélkę pozdrawiał. *BialKat* 223v; *SkarŻyw* 92, 241, 337; NArodzenie twoie/ o Boża rodziciélko y Pánno/ wefełe rozgłosiło wżytkiemu światu. *LatHar* 411, 87, 104, 224, 482, 634; *WujNT* 511; *SkarKaz* 276b marg.

Przen (4) : panna byla nietelko na czyele ale tefz y na duży wfwym umyflze *PatKaz I* 10, 10v; *PatKaz III* 109, 145.

β. *Miejsce kultu Matki Bożej* [zawsze w zestawieniu »panna Maryja« z przyimkiem] (6) : *LibMal* 1545/105; Pothym Opátá spiafku od pánny Maryey dał wfádzić/ iż zakazał w kościele flufby Bożey. *BielKron* 378v, 425v [2 r.]; ięli mu thę rádę dáwac/ áby fie obiecał/ do pánny Máriey do Loretu iść bofo *GórnDworz* T3.

Wyrażenie: »u panny Maryi zawżdy dziewice« (1): była iedna ftára mniřká Redemptá imieniem/ w mieście tjm/ v Pánny Máryey zawżdy dziewice miefzkáiąca. *SkarŻyw* 589.

b. *Dziewica, która poświęciła życie Bogu: zakonnica* (189) : *OpecŻyw* 2, 187v; [panna Maryja] Wżytkym pannam wkořczzele bila wnabozenftwe [!] wpokorze przelozona *PatKaz III* 122v; dwa klaftory panyenfkye zbudoualy [...] gdzye uyele panyen myefkayacz zyuota maryey panny nařladuyacz nyebyefką koronę wzyály *PatKaz III* 154, 154; Przyiedzyeli pánic luby/ Złóm klařtorne pánno fluby/ Bądź pod fwego mężá ręką *BielKom nlb* 6, G3v [2 r.]; Obieramy ty Pánny thutetzne ku pořwienieniu/ y pánu nářzemu Iezu Kryřtuřowi ku pořlubieniu. *KrowObr* 147v, 147v; kościół S. Andrzeia y s pánkami pogorzał. *BielKron* 396v, 136v, 151v, 358; *HistRzym* [39]; *SkarŻyw* 161, 192, 211; *StryjKron* 406; *LatHar* 455, 456, 462, 467, 484; *WujNT Act* 21/9, s. 486.

W połączeniu z imieniem [w tym: panna imieniem (1); imię + panna (32), panna + imię (3)] (35): *OpecŻywPrzedm* C3; Klará Pánna od Fránćifká náutzona y wyćwitzona/ fwoię nową Regułę wymyfliał *KrowObr* 135v, 134v, 172; *BielKron* 151v [2 r.], 153 [2 r.], 154v [2 r.], 284v, 298 marg; Zywoť S. Eufrazyey pánny zacney *SkarŻyw* [223], 70, 184, 192; *StryjKron* 275; O S. Marćie Pánnie y gořpodynney Pána Chryřtuřowey. *Antiphoná*. *LatHar* 466, ++5, 287, 457, 458 [2 r.], 460 [2 r.] (17); *WujNT* 513.

W połączeniach szeregowych (10): *OpecŻyw* 186; *KrowObr* 162; Zá iey [řw. Anny] powodem/ Páńfcy flufebnicy Kápláni/ Wdowy/ Pánny/ Zakonnicy/ Chudzi żebracy/ iedni modlitwami/ Drudzy błągáli Bogá ofiárami. *GrochKal* 15; áby nas świętey Bożey rodziciélki Mariey y wżytkich świętych Apořtořow/ męczennikow/ wyznawcow/ pánien/ y wżyřtkich wybránych twoich przyczyná wřzędzie wwfelalał *LatHar* 48, 41, 48, 604, 634, 667; *SiebRozmyřl* L.

W charakterystycznych połączeniach: panna boża, w cnotach okazała, dostojna, świata się wyrzekająca, urodziwa, zacna; modlitwa panny, przyczyna, ślub, święto, zasługa, żywot święty (2); kollekta o pannie, modlitwa; pamiątkę obchodzić panny (3), paść do nog; pannie czystość brać; pannę nawracać, obierać ku poświęceniu, starszą uczynić, wyswobodzić z mąk, zabić, zsromocić.

Wyrażenia: »panna (Bogu) poświęcona, oddana, poślubiona (a. ślubna)« [szyk 3:3] (2:2:2): SŁugá Chryštułow Ambrozyus/ poświęconym Pánnom. *SkarŻyw* 67; co o iedney Bogu oddáney pánnie S.Grzegorz [...] ludziom do czytániá w íwych księgách podał *LatHar* 57; *WujNT* 56, 204, 486 *marg*; [Tatarzy] Kościelne íkárby wniwecz ípułtofyli, Y ślubne Bogu pánny zřromoćili. *KlonKr* D3.

»panna czysta, czystość miłująca« (2:1): wřyzymá nářzjmi łyřzemy/ [...] co Doktorowie Kościoła Bożego o naświęřzey ofierze piřzą/ [...] co Pánny czyřte/ co řtáteczne wdowy trzymáią. *ReszPrz* 22; *ArtKanc* O16; Prořę ćię y zá pánicámi/ pánnámi/ czyřtość miłującymi *LatHar* 95.

»panna z klasztorá, klasztorá« (2:1): Piřzą iż w ten čás wzyęli ludu Krześciáńřkiego [...] około pięćdziesięt tifiác/ okrom pánien s kłařtorow vrodziwych/ ktore ceřářzowi Tureckiemu pořłáli w dáry. *BielKron* 192v, 365v; Żywot S. Auftreberty panny kłařtorá Pauliáceńřkiego *SkarŻyw* 192.

»panna ksieni, starsza (klasztorá)« = *maxima sacerdos* *Murm*, *BartBydg* (2:2): *Maxima sacerdos* eyn eptířchen ader priorin Pánná xyeny. *Murm* 173; *BartBydg* 134b; iuřz mnie Chryřtus wzywa do siebie/ ták iáko mi powiedziála pánná řtářza kłařtorá *SkarŻyw* 224, 224.

»mądra panna« [w nawiązaniu do przypowieřci ewangelicznej] (1): (nagł) O S.Bárbárze męćzennicze y Pánnie. (-) TAć to iest mądra oná Pánná/ á iedná z liczby rořtropnych. Tá iest mądra dźwiewicá/ ktorą náłázł Pan czuiácą/ y řtraż trzymáiącą. *LatHar* 469.

[»panna siostra«: panny szyořtry powyedayą yřz to odzyeny zakonne, za vpomynek dawa pan Iesvsz krystvs myłvyaczem szya *ŻywEufr* 35.]

»święta panna« = *diva virgo* *Murm*, *BartBydg* [szyk 12:1] (13): *OpecŻyw* 3v, 180v; bo wřzytkye řzwyáte panny to myaly yřz ych żáđano czyełeřnye dla ych czudnořczy *PatKaz III* 109v; *Murm* 2; *BartBydg* 44; *SkarŻyw* 162, 184, 445; *LatHar* 175, 454, 654, Aaa4; *WujNT* 398.

»panna wielebna« (2): *StryjKron* 275; CEcyliá Pánná wielebna/ záwřzdy Ewángelią Chryřtá Páná w řercu řwoim nořłá *LatHar* 467.

»zakonna panna« = *virgo monialis* *JanStat* [szyk 3:2] (5): *WróbŻołtGlab* A3v; Sanctimonium, [...] Ślub zakonnych pánien. *Mqcz* 367a; *SkarŻyw* 193, 510; *SarnStat* 209.

Zestawienie: »ubogie panny« = członkinie zakonu řw. *Franciszka* (1): iřz przy káplicy gdzie były zakonniczki S. Fránciřzká/ vbogie pánny názwáne/ á nie w kłařtorze Pánny Máryey vmářł *SkarŻyw* 546.

Szeregi: »panna, (i) męćzenniczka« [szyk 8:7] (15): *KrowObr* 175; O S.Apolloniey Męćzennicze y pánnie. Kollekta/ iáko o świętey Doroćie. *LatHar* 460, 457, 458 [2 r.], 460, 467, 468 [2 r.] (13); *WujNT* Vvvvv4v.

»panna i oblubięńca Chryřtusowa« (1): zdomu nierządneho z dziewictwem nieřkáżonym pánná wyřłá: ále pánná y oblubięńcá Chryřtułowá. *SkarŻyw* 341.

»panna albo pani« (1): O własniefzby to wŹytko przywłaŹczyć mogł tey pánnie álbo pániey s. N. ktorey oto dziś pámiątkę żywotá y łtanu iey Źwiętego wŹpominamy *RejPos* 342v. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»panic, (i) panna« [*szyk 2:1*] (3): Ale pánicowie y wŹyŹtki pánny czyŹte/ Ty v ciebie tylko łá prawie przeŹrzoczyŹte *ArtKanc* O16; *LatHar* 95; *WujNT* 56. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»panna, (i) wdowa« (4): *ReszPrz* 22; WŹytkie Źwięte pánny y wdowy modłcie łię zá námi. *LatHar* 175, 454, Aaa4. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 2 r.*]

Przen: Człowiek żyjący według nakazów boŹych [*w tym: czyja (1)*] (2) : ćić Źię z tobá Pánie w dzień łádnny potkáią. Ktorzy Oblubienicá czyŹtá twoiá byli [...]. Tá to prawdá Pan KryŹtus iuŹ ták ná łkonániu/ Przez ty to Pánny idźie wielom k oznáymieniu: Bo gdzie łię kolwiek iedno oná obroći/ zá łobá ie wiedźie ty łwe pánny wŹytki. *ArtKanc* O17. [*Cf teŹ 2.b.β.*]

α. *W funkcji nazwy dnia koŹcielnego [zawsze w G] (74) :*

W połączeniu z imieniem [zawsze: imię + panny (panien)] (68): [21. stycznia] Agniełki pan[ny] Goski A5, A5v, A6, A7v, A8v [2 r.] (18); [9. stycznia] Iulianá męcz. y BázylifŹy Źony iego/ pánny. LatHar [++]; [23. czerwca] Edyltrudy krolowey y pánny. LatHar [++3]v, [++v] [2 r.], [++2] [4 r.], [++2]v, [++3] [4 r.], [++4] [5 r.], [++4]v, ++5v [2 r.]. Cf »męczenniczki i panny«.

Wyrażenie: »dni panien Źwiętych« (1): Ewángelia ná dni Pánien SS. WujNT 105 marg.

*Szeregi: »męczenniczki (męczenniczek), (i) panny (panien)« [w tym: w połączeniu z imieniem (29)] [szyk 22:11] (33): [12. lutego] Euláliey pánny vkrzyŹowáney męczen. LatHar [++v]; [7. wrzeŹnia] Reginy męczen: y pánny/ Źciętey dla wiáry. LatHar ++5; [24. grudnia] Wigilia.y 40. pánien Antyocheń. męcz. LatHar ++6v, [++] [3 r.], [++v] [4 r.], [++2]v [2 r.], [++3] [3 r.], [++4] [2 r.] (30); *WujNT* 77 marg, Vvvvv3v; Dźiáło łie y dan w Wilnie w dzień Źwiętey PryłŹki pánny y Męczenniczki [*ipso die sanctae Priscae virginis et martyris JanStat* 753]/ Roku 1401. *SarnStat* [994].*

»dni panien i wdow« (1): Ewángelia ná dni Pánien y Wdow S. WujNT 55 marg.

β. *O kapłankach w Źwiątyniach staroŹytnych Greków i Rzymian; sacerdos (virgo femina) HistAl (5) :* A wŹedłŹy tham Alexander do kołcioła boginiey Diany/ nalazł tam pannę kthora była kapłanem y w odeieniu [!] kapłańskim chodziła *HistAl* D4v, D2v, D4v [2 r.].

panna czego (1): NuŹ one Niemkinie/ ktorych był męŹe Márius poráŹił/ gdy nie mogły tego odzierzeć/ iżby ná łwobodzie pánnom zakonu VeŹtae łłuŹyły/ łámy łie [...] pozábijáły. *Górndworz* Z6.

4. *MęŹczyzna nieŹonaty, żyjący w celibacie (5) :* *OpecŹyw* 47v; *WerKaz* 293; *LatHar* 496 marg; Pánny z Báránkiem Źpiewáiąc chodŹá. [Cić łá ktorzy łie z niewiáłtámi nie pokaláli. Bo dziewicámi łá. Ci chodŹá zá Báránkiem gdziekolwiek idźie. *Apoc.* 14/4] *WujNT Apoc* 14 arg; [Ian S. Krzćiciel iako dŹiwnie łie PocŹáł y Národził/ iák ołtry á łurowy Źywot wiodł ná PułŹczy/ Pánná záwŹdy będac *HerbOdpow* Z8; Ci łá/ ktorzy z niewiáłtámi nie łá łplugáwieni/ bo pánny łá [*virgines enim sunt Vulg Apoc* 14/4] *BiałPos* 119 (*Linde*)].

Wyrażenie: »czysta panna« (1): yłŹ xiáŹa pełnia kiedi czo łlvbvia/ a yłŹ teŹ łá w łziłci czifie [!] panni. *SeklWyzn* a4.

5. [Rodzaj wieszaka lub haczyka, być może kształtu kobiety: panny rzezane do ręczników zawieszania InwMieszcz 1586 nr 275.]

6. [Rodzaj kajdan, więzów, okow; boia, numella, numellus, vinculum Cn: Manicae Handbinden Pánná ArtNom I8.]

7. Zestawienia w funkcji nazw botanicznych (13) :

»Lnek Panny Maryjej« = *Linaria vulgaris* Mili. (Rost); *lnica pospolita*, roślina z rodziny psiankowatych (*Solanaceae*) (2): Lnek panny Marijej/ álbo máthki Bożey. *SienLek* 239, Xxx2v.

»Panny Maryjej łzy, włoski« = *Saxifraga granulata* L. (Rost); *skalnica ziarnista*, bylina z rodziny skalnicowatych (*Saxifragaceae*) (1:1): *Cynosorchis quasi caninus testis*, Herba, Pánný Máriey łzi yáko niektórzi mnimáya. *Mącz* 76c; *Saxifragum* - Panny maryey włoski. *Calep* 949b.

[»miętka Panny Maryjej« = *Chrysanthemum Balsamita* L. (Rost); *bylina z rodziny złożonych (Compositae) rosnąca w basenie śródziemnomorskim*: Miętká Rzymfka/ miętká pánný máriey/ *Mentha Graeca vel Corymbifera. marienmüntz/ Franwenmüntz. Romifchmüntz SienHerb* K3#d.]

»Panny Maryjej oset(ek)« = *Carlina vulgaris* L. (Rost); *dziewięciśil pospolity*, roślina dwuletnia z rodziny złożonych (*Compositae*) [szyk 2:2] (4): *Podgorzal/ Ofetek Pánný Máryey. Atractilis vulgaris minor. Dreydiřtel. SienLek* 255, Xxx3 [2 r.]; *Atractilis* – Pánný Mariey ofet. *Calep* 110b.

»pieczęć, pierścionek Panny Maryjej« = *Cyclamen europaeum* L. (Rost); *cyklamen europejski*, bylina z rodziny pierwiosnkowatych (*Primulaceae*) (1): *Cyclaminum*, Herba, Ziele yeřt dwoyákie/ yedno pořpolicie bywa zwano. *Panis porcinus, Swyński chleb/ Drugie/ Sigillum Mariae, Pierřcionek albo pieczęć panny Mariey Mącz* 76a.

[»rořyzczka Panny Maryjej« = *Sanguisorba muricata* (Spach) Gremlí (*Sanguisorba polygama* Beck); *krwiřciąg řredni*, bylina z rodziny róřowatych (*Rosaceae*): *Rořyzczká Pánný máriey/ Sanguisorba maior. Megelkraut SienHerb* L2#d.]

»Panny Maryjej włoski« = *Asplenium trichomanes* L. (Rost) a. *Asplenium ruta-muraria* L.; *zanokcica skalna a. murowa*, bylina z rodziny paprotkowatych (*Polypodiaceae*) (1): *Callitrichon, Capillus Veneris. herba est pulchros faciens crines, Murna ruta/ włáfniey Pánný Mariey włoski/ ziele yeřt. Mącz* 32b.

»Panny Maryjej ziele« = *Anthemis tinctoria* L. (Rost); *rumian żółty*, bylina lub roślina dwuletnia z rodziny złożonych (*Compositae*) (1): *Buphthalmus* – Panny mariey ziele, vel, *S.Iana zelię*, herbario: *wołowe oko. Calep* 142b.

»Panny Maryjej ziele« = *prawdopodobnie Eryngium maritimum* L.; *mikołajęk nadmorski*, roślina z rodziny baldaszkowatych (*Umbelliferae*) (1): *Crocodylium*, *Herbae genus, Panny Mariey ziele. Mącz* 69b.

»Panny Maryjej ziele« = *prawdopodobnie Sempervivum tectorum* L. (Rost); *rojnik murowy*, bylina z rodziny gruboszowatych (*Crassulaceae*) (1): *Sempervivum* – Panny maryey ziele, et *wołowe oko. Roz chodnik. Calep* 966b.

8. [n-loc: Ieřt Gorá ktorá Pánną zdawná názywáia Zęglarze *ZbyłDroga* Ev (*Linde*).]

9. n-pr *Nazwa gwiazdozbioru; Virgo Murm* (13) : *Murm* 4; (*nagł*) Pánná. (–) POd nogámi ogládařz *Bootá iáfnęgo Pánnę/ która kłos trzyma zbożá dořtáłęgo. KochPhaen* 4, 18, 21 [2 r.].

a. *Nazwa znaku zodiaku* (7) : *FalZioł* V 50; (*nagł*) W Pannie (-) Dobrze iefth łzczepić/ fiac/ około ziemie robić *Goski* *3v, *2; Zodiiakiem to koło Grékowie miánuią: [...] Wnim Rák/ y Lew/ y Pánná/ w nim Wagá/ y fropi Niedźwiadek *KochPhaen* 20.

Wyrażenie: »znamię Panny« (3): tak przełz maryą dny placzu nałzego obroczyły fyą w wyefele nebyefkye Thełz dla tego yłz wten kfyązycz floncze wchodzi wznamyą panny *PatKaz III* 113v; Druga [część roku] iefth lato/ gorącze/ łuche y ognifte, W nim łie kolera mnoży Troie znamion w łobie zawiera, Raka, Lwa y Pannę. *FalZioł* [*8]v, V 53v.

10. *Pręgierz* (1) : A Rimáplí z łamołtrzał ięli ptałtwo wálic/ Gdy im łzypow nie złtało zdrowia łzłó ożálic W procach iefzcze nádźieia/ y w pánnách zákrytych *KmitaSpit* C4v.

Synonimy: **1.d.** *cora, corka, dziewczeczka, dziewczka*; **e.** *dworka, dziewczę, dziewczeczka, sługa, służebnica*; **3.** *dziewica*; **4.** *dziewica, panic*; **7.** »łnek Panny Maryjej«: »leśny len«, »Matki Bożej len«, »Maryjej len«, »psi len«, »Panny Maryjej łzy«: *łamikamień, łomikamień, panoszki*, »rozłup kamienny«; »miętka Panny Maryjej«: »miętka rzymska«, »miętka włoska«; »Panny Maryjej oset«: »dziewięsił czarny«, *podgorzał*, »Panny Maryjej włoski«: »murna ruta«, *zanokcica*; »Panny Maryjej ziele« 'rumian': »świętego Jana ziele«, »wołowe oko«; »Panny Maryjej ziele« 'mikołajek': »babia rzyć«, *mikołajek*, »ziele mikołajkowe«; »Panny Maryjej ziele« 'rojnik': *rozchodnik*, »wołowe oko«.

Cf NIEPANNA, PANIENKA

LWil, (ZZa)